

ONTWERPBESLUIT VELUWE

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PBEG L 387);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Veluwe**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):
 - H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
 - H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
 - H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
 - H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
 - H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
 - H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitrichio-Batrachion*
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H4030 Droge Europese heide
 - H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
 - H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
 - H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
 - H7110 *Actief hoogveen
 - H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
 - H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Illici-Fagenion*)
 - H9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukenbossen behorend tot het *Carpinion-betuli*

H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):

H1042 Gevlekte witsnuitlibel
H1083 Vliegend hert
H1096 Beekprik
H1163 Rivierdonderpad
H1166 Kamsalamander
H1318 Meervleermuis
H1831 Drijvende waterweegbree

Artikel 2

1. Het besluit tot aanwijzing van de speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) **Veluwe** van 24 maart 2000 (N/2000/305, Stcrt. 2000, nr. 65) wordt gewijzigd.
2. Paragraaf 3.1 en 3.3 van de nota van toelichting behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit worden vervangen door de paragrafen 3.1, 3.3 en 3.4 van de nota van toelichting bij dit besluit.
3. Als onderdeel van de speciale beschermingszone als bedoeld in het eerste lid komen te vervallen: de in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting van dit besluit genoemde gebiedsdelen.
4. Als onderdeel van de speciale beschermingszone als bedoeld in het eerste lid worden toegevoegd: de in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting van dit besluit genoemde gebiedsdelen.
5. Paragraaf 4.4 en de hoofdstukken 5, 6, 7 van de nota van toelichting behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit vervallen.
6. De kaart behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. De aanwijzing, bedoeld in artikel 1 en de wijziging bedoeld in artikel 2, gaan vergezeld van een nota van toelichting en een kaart, welke deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 bedoelde speciale beschermingszones vormen samen het Natura2000-gebied **Veluwe**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid van de Natuurbeschermingswet 1998, is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 4

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Oost van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER. Terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving>. Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de terinzagelegging van dit ontwerp-besluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Veluwe waarin opgenomen: nota van toelichting bij de aanwijzing van Veluwe als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrictlijn, alsmede nota van toelichting bij de wijziging van het besluit N/2000/305 bij de aanwijzing van Veluwe als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Veluwe aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn. Tevens wordt de aanwijzing van de gelijknamige beschermingszone onder de Vogelrichtlijn gewijzigd. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura2000-gebied Veluwe, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting worden de aanwijzingen onder Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. In dit hoofdstuk wordt tevens melding gemaakt van de status van beschermd natuurmoment voor een deel van het Natura2000-gebied, welke inmiddels is komen te vervallen of bij dit besluit komt te vervallen. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Veluwe aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn (verder aangeduid als “Habitatrictlijngebied”). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam “Veluwe” en onder nummer NL9801023 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor drie prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrictlijn.

Het gebied is eveneens op 24 maart 2000 (N/2000/305) onder de naam Veluwe aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, verder aangeduid als “Vogelrichtlijngebied”. Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL3009017. Het besluit N/2000/305 is door middel van dit besluit gewijzigd. Uit het vorige besluit overgenomen zijn in deze nota van toelichting cursief gezet¹.

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt bij aanwijzing als speciale beschermingszone onder artikel 10a de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten². In dergelijke gevallen heeft de

¹ De afkorting sbz (“speciale beschermingszone”) en de aanduiding “beschermingszone” zijn hierin vervangen door de term “Vogelrichtlijngebied”

² Beschermd en staatsnatuurmonumenten zijn in de periode 1968-98 aangewezen op grond van respectievelijk artikel 7 en 21 van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, nr. 572)

instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument betrekking hadden, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 4).

Het beschermd natuurmonument Leemputten bij Staverden is aangewezen op 4 september 1974 onder nummer NBOR/S 13844, bekendmaking Staatscourant 1974/175. Het beschermd natuurmonument Mosterdveen is aangewezen op 16 februari 1998 onder nummer N/98315, bekendmaking Staatscourant 1998/42.

Het Natura2000-gebied Veluwe (landelijk gebiedsnummer 57) omvat het Vogelrichtlijngebied Veluwe en het gelijknamige Habitatrichtlijngebied. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Het Natura2000-gebied Veluwe ligt in de provincie Gelderland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Apeldoorn, Arnhem, Barneveld, Brummen, Ede, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Nunspeet, Oldenbroek, Putten, Renkum, Rheden, Rozendaal en Wageningen.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

De Veluwe bestaat overwegend uit droge bossen, droge en natte heide, vennen en stuifzanden.

In de voorlaatste ijstijd, zo'n 150.000 jaar geleden, duwden de ijslobben van het landijs enorme hoeveelheden door de rivieren aangevoerd zand en grond voor zich uit en opzij en vormden zo de stuwwallen. Hoewel de hoogteverschillen sindsdien door wind en water zijn afgevlakt, reiken de hoogste delen van de Veluwe tot ruim 100 m boven NAP.

Tot 1900 was de Noord-Veluwe één uitgestrekt stuifzandgebied. Tegenwoordig is er in totaal nog 1400 hectare stuifzand op de Veluwe. Bij Kootwijk is één van de grootste actieve stuifzandgebieden van Europa. Plaatselijk komen in de heiden natte (o.a. Leemputten bij Staverden) of droge (o.a. Harskamp) heischrale graslanden, jeneverbesstruwelen, vennen, natte heide en hoogveenkernen (Mosterdveen) voor. In het beekdal van de Hierdense en Staverdense Beek worden schraallanden aangetroffen. Langs de randen van de Veluwe ontspringen de (sprengen)beken, waar beekvegetaties en zeer plaatselijk bronbossen voorkomen.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Veluwe behoort tot het Natura2000-landschap 'Hogere zandgronden'.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Veluwe is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede nieuwe natuur die noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.³

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoopeisen van de betrokken vogelsoorten. Veluwe is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van bossen, beken, heide en zandverstuivingen die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het gebied vormt het leefgebied van soorten van Bijlage I (art. 4.1) en fungeert tevens als broedgebied, van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/ of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing is op de bijbehorende kaart aangegeven. Het Natura2000-gebied Veluwe omvat *de bos- en natuurterreinen op de Veluwe. De buitengrens ervan wordt in beginsel gevormd door de overgang van het aaneengesloten bos- en natuurgebied naar de cultuurgronden en bebouwde kommen van de omringende plaatsen.* Het gebied wordt globaal begrensd door de plaatsen Arnhem, Wageningen, Ede, Barneveld, Lunteren, Otterloo, Putten, Harderwijk, Hattem, Apeldoorn, Dieren. Ook enkele beken nabij Wissel en Emst maken deel uit van het aangewezen gebied. Het bunkercomplex Schaarsbergen (zie volgende alinea) is het enige deel van het gebied dat uitsluitend wordt aangewezen als Habitatrictlijngebied.

In afwijking van de algemene exclaveringsformule opgenomen in paragraaf 3.4 geldt het volgende: gronden die in agrarisch gebruik zijn maken geen deel uit van het Vogelrichtlijn- en het Habitatrictlijngebied. Deze gronden behoren niet tot het leefgebied van de te beschermen soorten en herbergen geen habitattypen, waarvoor het gebied is aangewezen. De uitzondering van begrenzing ten aanzien van bebouwing geldt niet voor het bunkercomplex Schaarsbergen (zie de gele stip op de kaart), vanwege de functie als winterverblijf voor de Meervleermuis, waarvoor het gebied onder meer is aangewezen. Andere gebouwen op dit kazernecomplex behoren niet tot het aangewezen gebied.

³ Hof van Justitie EG ,7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 91.157 ha. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen.

De beide natuurmonumenten (zie paragraaf 2) binnen het Natura2000-gebied hebben een totale omvang van 89 ha.

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd.

- Verharde wegen en bebouwing (incl. erven en tuinen), die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de randen van het gebied ook op de kaart zoveel mogelijk buiten de begrenzing gebracht (bijlage A).
- Bebouwing zoals bedrijfsterreinen en kazernes, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn in het gebied ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht indien het een aaneengesloten gebied van 5 ha of meer betreft (bijlage A).
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing is afgestemd op die van beide beschermde natuurmonumenten opdat deze geheel binnen het gebied zijn gelegen.
- Verschillen tussen Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebied zijn gelijkgetrokken door de meest ruime grens aan te houden. Dit betreft zowel bestaande verschillen als grenswijzigingen die in de navolgende alinea's zijn aangeduid.

Laatstbedoelde gelijktrekkingen en andere wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht. Op de wijzigingskaarten van het Vogelrichtlijngebied die in bijlage A zijn opgenomen, zijn ook bebouwing, verhardingen en cultuurgronden die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, aangeduid als "VR eraf" hoewel deze delen al geen onderdeel uitmaakten van het aangewezen Vogelrichtlijngebied.

Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied (bijlage A) zijn verder als volgt aangepast:

- Toevoeging van 5,2 ha bos en heide aan de westzijde van het Beekhuizerzand. Dit gebiedsdeel vormt één geheel met het aangrenzende bos- en heideterrein. Uit de methodiek van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden volgt dat zoveel mogelijk op de buitengrens van het aaneengesloten bos- en heidegebied is begrensd.
- De begrenzing is op de bosrand teruggelegd (30 vlakken uitbreiding > 1ha, totaal 86 ha), mede ter verbetering van de herkenbaarheid.
- De begrenzing is op de bosrand gelegd (21 vlakken verkleining > 1ha, totaal 151 ha), omdat de betreffende cultuurgronden en ander open terrein (plaatselijk incl. bebouwing) geen betekenis hebben voor de instandhouding van het gebied.
- Vliegveld Deelen dat behalve uit een (verharde) landingsbaan, wegen en bebouwing bestaat uit cultuurgronden (gras- en bouwland), is (ook) op de kaart geëxclaveerd. Genoemde terreindelen vielen reeds onder de tekstuele exclavering die van toepassing was op het Vogelrichtlijngebied.
- De aan de rand van het gebied gelegen Albaplas en het (aangrenzende) Recreatiecentrum Bosgraaf ten zuiden van Apeldoorn (55 ha) zijn buiten de begrenzing gebracht. Dit betreffen een zandwinplas en een camping waar geen relevante vogel- of habitatwaarden voorkomen. Deze maken ook geen onderdeel uit van de landschapstypen op grond waarvan de Veluwe als Vogelrichtlijngebied is begrensd (bos, heide, zandverstuivingen en beken).

- Uitbreiding met voormalige agrarische enclaves (nieuwe natuur) die door terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties zijn verworven (28 vlakken, totaal 623 ha). Dit betreft met name voormalige landbouwgronden bij Staverden, Wekerom, Groenendaal, Oud-Reemst en Planken Wambuis.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is als volgt aangepast:

- Bos- en heideterreinen ten noorden van rijksweg A28 die deel uitmaken van het Vogelrichtlijngebied (1702 ha) zijn toegevoegd omdat de rijksweg, evenals voor het Vogelrichtlijngebied geldt, geen natuurlijke grens vormt voor het voorkomen van de relevante Habitatrictlijn-waarden zoals droge heide en zandverstuivingen.
- De begrenzing is op de bosrand gelegd (5 vlakken verkleining > 1ha, totaal 73 ha), mede ter verbetering van de herkenbaarheid (ook geen Vogelrichtlijngebied).
- Langs de Harderwijkerstraat in Putten is de grens tussen Hiebendaallaan en Kastanjelaan gelijkgetrokken met die van het Vogelrichtlijngebied (1,4 ha).
- Beeklopen bij Wissel en Emst (omgeving Epe) zijn toegevoegd (5,3 ha) wegens hun betekenis als leefgebied van de Beekprik (H1096). Dit betreft onder meer gedeelten van de Tongerensche Beek, Verloren Beek en Smallertsche Beek.
- Veenweg en Papenstraat tussen Wisselse Veen en Kerkstraat (Epe) waren abusievelijk begrensd in veronderstelling dat het een beekloop zou betreffen (verkleining 1,4 ha).

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is als volgt aangepast (bijlage A):

- Uitbreiding met Wisselse Veen, Tongerense Veen en Pollensche Veen bij Epe (172 ha) dat reeds Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) betreft. De vogelkundige waarden betreffen met name de aanwezigheid van open heide en beeklopen die het leefgebied vormen van respectievelijk Roodborsttapuit en IJsvogel.
- Langs de Harderwijkerstraat in Putten is de grens tussen Hiebendaallaan en Kastanjelaan iets teruggediept (3,3 ha) om een logischer grensverloop te verkrijgen. Het betreft bos met verspreide bebouwing die reeds tekstueel was uitgezonderd (geen onderdeel van het aangemelde Habitatrictlijngebied).
- Langs de Flevoweg (Ermelo) is de grens aan de westzijde van de weg gelegd (oostgrens Houtdorperveld) waardoor een houtsingel (c. 10 ha), die geen betekenis voor de relevante vogelsoorten, buiten de begrenzing gebracht. Dezelfde houtsingel is in 2003 ook onttrokken aan het Habitatrictlijngebied.
- De begrenzing is op de bosrand gelegd (2 vlakken verkleining > 1ha, totaal 2,6 ha), mede ter verbetering van de herkenbaarheid (ook geen Habitatrictlijngebied).

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen Habitatrictlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaart-technische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind door middel van een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied. Rijkswegen zijn uitgezonderd inclusief een strook van 13 meter aan weerszijden van de zijkanten van de verharding (zg. obstakelvrije zone).
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrictlijn worden bij aanwijzing als Habitatrictlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting Uitbreiding van de oppervlakte stuifzandheiden met struikhei dient gericht te zijn op het verbinden van grote heideterreinen via open landschap, met het oog op duurzaamheid van populaties van flora en fauna. Ook kleinere terreinen dienen vergroot te worden of verbonden te worden met andere heiden, met het oog op completere en duurzamere faunagemeenschappen. Verbetering van de kwaliteit dient vooral gericht te zijn op een betere structuur (voor fauna). Overgangen naar inheems loofbos en struweel dienen zo veel mogelijk behouden te blijven of uitgebreid te worden met het oog op broedvogels en andere fauna.

H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*

Doel Behoud verspreiding, oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. De Veluwe begroeiingen zijn van speciaal belang omdat ze zich aan de rand van het areaal van het type bevinden.

H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen

Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting Landelijk wordt gestreefd naar een anderhalf maal zo grote oppervlakte van het habitatype zandverstuivingen in Nederland. De grootste bijdrage voor dit habitatype moet komen van de Veluwe. Voldoende winddynamiek is een belangrijk randvoorwaarde voor de realisering van gevarieerde zandverstuivingen met overgangen naar droge heiden en bossen.

H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*

Doel Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting Het habitatype zwakgebufferde vennen komt sporadisch voor op de Veluwe, zoals plaatselijk op de Hoge Veluwe.

H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Doel Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting Het habitatype zure vennen is op de Veluwe wijd verspreid. De kwaliteit is in een deel van de vennen matig.

H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitrichio-Batrachion*

Doel Uitbreiding verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A).
Toelichting Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A) komt voor in diverse beken en sprengen, maar is niet overal even stabiel en niet overal van goede kwaliteit. Er zijn goede mogelijkheden voor herstel. Dit is ook van belang voor een soort als de beekprik.

- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix***
 Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).
 Toelichting Alhoewel de Veluwe vooral van belang is voor droge heiden, zijn er toch enige deelgebieden waar een aanzienlijke hoeveelheid van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) aanwezig is; delen hiervan zijn vergrast. Enige uitbreiding is nodig en realiseerbaar.
- H4030 Droge Europese heide**
 Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting De Veluwe levert de grootste bijdrage voor het habitatype droge heiden, dat in sommige deelgebieden in goede kwaliteit en over een grote oppervlakte aanwezig is. Een goed voorbeeld hiervan vormt de Posbank waar in het reliëfrijke landschap een fraaie afwisseling van struikhei-begroeiingen en bosbesrijke heide te zien is. Netto-uitbreiding van de oppervlakte dient gericht te zijn op het verbinden van grote heideterreinen met elkaar via open landschap, met het oog op duurzaamheid van populaties. Ook kleinere terreinen dienen vergroot te worden of verbonden te worden met andere heiden, met het oog op completere en duurzamere faunagemeenschappen. In sommige delen is deze heide vergrast of arm aan structuur en fauna-elementen. Voortgaande successie op kleine, geïsoleerde heideterreintjes is toegestaan zolang er op gebiedsniveau netto sprake is van oppervlaktevergroting.
- H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland**
 Doel Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Struwelen van het habitatype jeneverbesstruwelen zijn beperkt tot enkele deelgebieden, waarbij de Doornspijkse Heide de grootste oppervlakte herbergt. Op de Veluwe zijn daarnaast veel losstaande jeneverbessen aanwezig.
- H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)**
 Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Enkele van de best ontwikkelde voorbeelden van dit habitatype worden op de Veluwe aangetroffen, zoals op de Harskamp (met de grootste populatie wolverlei en zeldzame soorten als kleine schorseneer en heidezegge). Wegens het voorkomen van twee laatst genoemde soorten en het grote oppervlakte van het habitatype levert het gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel van het habitatype. Op veel andere locaties (bijvoorbeeld wegbermen) is het type matig ontwikkeld. Verder komt het plaatselijk goed ontwikkelde vochtige vormen voor. Omdat het habitatype heischrale graslanden landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert wordt uitbreiding van het oppervlakte en verbetering van de kwaliteit nagestreefd.

- H6410** **Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)**
- Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Toelichting Het habitatype blauwgraslanden verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. In het Natura2000-gebied komt het voor op lemige gronden, bijvoorbeeld bij Staverden en aan de randen van de zandgrond (o.a. Wisselse Veen). Uitbreiding van de oppervlakte blauwgraslanden kan gerealiseerd worden in samenhang met habitattypen H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) en H6230 heischrale graslanden.
-
- H7110** ***Actief hoogveen**
- Doel Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).
- Toelichting Het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komt voor in een aantal hoogveenvennen en als hellingveentjes. Het heeft onder meer in het Kootwijkerveen en het Mosterdven een zeer goede kwaliteit. Op andere locaties is uitbreiding mogelijk, bijvoorbeeld vanuit natte heide of verdroogde veentjes.
-
- H7150** **Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion***
- Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt met name voor op plagplekken die door natuurlijke successie overgaan in het habitatype H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A). Voor duurzaam behoud van de levensgemeenschap binnen het gebied, is het van belang dat oppervlakte en kwaliteit toenemen.
-
- H9120** **Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)**
- Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit..
- Toelichting Het habitatype beuken-eikenbossen met hulst komt momenteel op enkele locaties op de Veluwe in een kwalitatief goede vorm voor (bijvoorbeeld in het Speulderbos). Zonder enig beheer zal een aanzienlijk deel van de eikenbossen op de Veluwe op termijn overgaan in dit habitatype.
-
- H9160** **Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het *Carpinion-betuli***
- Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A).
- Toelichting Het habitatype eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A) komt voor op enkele voedselrijkere, leem- of lösshoudende standplaatsen. Het type verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Behoud van de huidige groeiplaatsen is op korte termijn van belang, waarbij op termijn mogelijk uitbreiding kan plaatsvinden op geschikte standplaatsen, in de nabijheid van goede voorbeelden (met bronpopulaties van kenmerkende soorten).

- H9190** **Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur***
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting De Veluwe levert de grootste bijdrage voor het habitattype oude eikenbossen, dat over een aanzienlijke oppervlakte verspreid is. Verbetering van de kwaliteit is mogelijk door het type te ontwikkelen op oude bosgroeiplaatsen met oud-bossoorten. Verbetering van de kwaliteit van het habitattype is noodzakelijk wegens de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding.
- H91E0** ***Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C).
 Toelichting Het habitattype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) komt op veel locaties op de Veluwe voor, maar in de meeste gevallen slechts over een geringe oppervlakte en met matige kwaliteit. Langs de beken en op de overgang naar het IJsseldal liggen grotere en kwalitatief betere voorbeelden. (o.a. Hierdense beek). Voor duurzaam behoud van de levensgemeenschap binnen het gebied, is het van belang dat oppervlakte en kwaliteit toenemen.

4.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

- H1042** **Gevlekte witsnuitlibel**
 Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie tot een duurzame populatie van ten minste 500 volwassen individuen.
 Toelichting De gevlekte witsnuitlibel heeft een zeer ongunstige staat van instandhouding door het tekort aan gebieden en de landelijk te geringe populatiegrootte. De beoogde uitbreiding van de populatie (tot het voor een duurzame populatie minimaal noodzakelijke aantal dieren) is gebaseerd op het realiseren van een landelijk gunstige staat van instandhouding.
- H1083** **Vliegend hert**
 Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting In ons land is de Veluwe het belangrijkste kerngebied voor het vliegend hert. De soort komt vooral voor in de omgeving van Vierhouten, Elspeet, Hoog Soeren en ten westen van Apeldoorn. Op de zuidoostelijke Veluwe is de soort bekend van de omgeving van De Steeg.
- H1096** **Beekprik**
 Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting De beekprik verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. De Veluwe levert één van de grootste bijdragen. De soort komt hier voor in allerlei sprengbeken, met name aan de oostkant van het gebied (doorgaans niet in de sprengkoppen, maar verder stroomafwaarts). In het verleden heeft de soort ook op de

noordwestelijke en zuidelijke Veluwe geleefd, maar hier is ze momenteel verdwenen. Omdat de meeste leefgebieden sterk geïsoleerd zijn, zal een vergroting van de verspreiding waarschijnlijk alleen via gericht uitzetten mogelijk zijn op locaties waar de waterkwaliteit en beekmorfologie inmiddels weer hersteld zijn.

H1163 Rivierdonderpad

Doel Uitbreiding omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De rivierdonderpad is bekend van de Hierdensche beek en van de Verloren beek bij Epe met enkele nabijgelegen beken (Paalbeek, Klaarbeek en Tongerensche beek). De soort is landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding en wordt in beken sterk bedreigd. De beken van de Veluwe leveren één van de grootste bijdragen voor de populaties van de rivierdonderpad in beken én er zijn nog mogelijkheden voor uitbreiding.

H1166 Kamsalamander

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De kamsalamander komt verspreid voor op de Veluwe op een beperkt aantal locaties, veelal in of nabij landbouwenclaves en langs de randen van het gebied. Het grootste deel van de Veluwe is als habitat ongeschikt voor de kamsalamander.

H1318 Meervleermuis

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De Veluwe levert als overwinteringsgebied één van de grootste bijdragen voor de meervleermuis.

H1831 Drijvende waterweegbree

Doel Behoud verspreiding, behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting De drijvende waterweegbree is in ieder geval bekend van de Hierdense beek. Voor de landelijke verspreiding van de soort is behoud van deze populatie van groot belang.

4.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A072 Wespendif

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 150 paren.

Toelichting Vermoedelijk broedt meer dan een kwart van de Nederlandse wespendifen op de Veluwe. Na de grootschalige bebouwing, begin vorige eeuw, heeft de soort zich sterk uitgebreid, maar vermoedelijk zijn de aantallen de laatste decennia constant of mogelijk licht afnemend. Het gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 wordt geschat op 150. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

- A224** **Nachtzwaluw**
- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 610 paren.
- Toelichting Van oudsher is de nachtzwaluw een talrijke broedvogel van de Veluwe. De populatie is vanaf de 50-er jaren van de vorige eeuw sterk afgenomen tot een dieptepunt in het begin van de 80-er jaren. Sedertdien broedt bijna de helft van de Nederlandse nachtzwaluwen op de Veluwe. Daarna trad weer herstel op zodat de stand momenteel weer 100-den paren omvat. Het gemiddeld aantal paren voor de periode 1999-2003 wordt geschat op 610. Dit niveau ligt overigens nog altijd beduidend lager dan het niveau in de 50-er jaren. De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. De belangrijkste deelgebieden, die elk voor zich al het gewenste niveau van 40 paren voor een sleutelpopulatie overschrijden zijn het Harskampse Zand, Worth-Rhederzand, Oldenbroekse en Elspeetse Heide en Hoge Veluwe. De samenhang van deze deelpopulaties is goed, zodat voor de Veluwe als geheel van één metapopulatie kan worden gesproken.
-
- A229** **Ijsvogel**
- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.
- Toelichting De ijsvogel broedt in sterk fluctuerende aantallen langs de sprengen en vijverpartijen van de Veluwe rand. Na strenge winters kan ze geheel verdwenen zijn, maar na een reeks van zachte winters belopen de aantallen enige tientallen (bijvoorbeeld 1995 26 paren). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het genoemde aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Veluwerand met de grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
-
- A233** **Draaihals**
- Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.
- Toelichting Van oudsher is de draaihals een bekende broedvogel, vooral door het bezetten van nestkasten. Sedert begin 70-er jaren worden nestkasten niet meer bezet. Ongetwijfeld een gevolg van de sterke afname van de populatie en daarnaast een toename van het aanbod aan (dode) berken als natuurlijke nestplaats (in oude holen van grote bonte spechten). De stand lijkt jaarlijks te fluctueren met vooral vanaf de 90-er jaren een sterk terugval tot een niveau van hooguit 50 paren; ver beneden het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie. Op de Veluwe broedt het leeuwendeel van de Nederlandse populatie met als belangrijkste deelgebieden Kootwijker- en Harskampse Zand, Zilvense Heide, Rhederzand en Planken Wambuis. In hoeverre gesproken kan worden van een aaneengesloten metapopulatie voor de gehele Veluwe is de vraag. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

- A236 Zwarte specht**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 430 paren.
 Toelichting De zwarte specht is een broedvogel op de Veluwe vanaf 1918 in langzaam toenemend aantal. De hoogste aantallen werden vastgesteld aan het eind van de 80-er jaren. Vervolgens is het aantal enigszins teruggelopen. Het gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 wordt geschat op 430. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
- A246 Boomleeuwerik**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 2.400 paren.
 Toelichting Van oudsher is de boomleeuwerik een talrijke broedvogel. De aantallen zijn halverwege de vorige eeuw duidelijk afgenomen, maar sinds het begin van de 70-er jaren is een opmerkelijk herstel opgetreden. Het gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 wordt geschat op 2.400. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Momenteel broedt de boomleeuwerik verspreid over de gehele Veluwe in een aaneengesloten metapopulatie die 1/3 van de Nederlandse populatie omvat. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
- A255 Duinpieper**
 Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
 Toelichting De Veluwe is momenteel het enige gebied in Nederland waar duinpiepers broeden. Van oudsher was het een schaarse, doch gewone broedvogel van alle stuifzanden. Tegenwoordig is het belangrijkste broedgebied het Kootwijkerzand en Harskampse Zand. Andere gebieden waar de duinpieper rond de eeuwwisseling nog broedde waren het Hulshorster- en Beekhuizerzand, Nieuw Millingse Zand, Planken Wambuis, Otterlose Zand en Deelense en Pampelse Zand. Het aantal paren leek eind vorige eeuw te stabiliseren op een niveau van 30-40 paren; net onder het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie, vanaf 1999 viel de stand echter sterk terug met in 2002 nog slechts 5 paren en in 2003 nog één. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het is van groot belang geïsoleerde deelgebieden beter te verbinden zodat de populatie als één metapopulatie kan functioneren. Hiervoor is het van belang dat voor het habitatype H2330 zandverstuivingen uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit voortvarend worden opgepakt. Aangezien de soort gevoelig is voor verstoring o.a. door geluid, is het zaak met herstel van dit habitatype te beginnen op de meest geschikte locaties voor deze soort. Bij de verdere uitwerking van de doelen in het kader van het beheerplan is het nodig te bezien of voor herstel van een sleutelpopulatie op termijn aanvullende maatregelen nodig en zinvol zijn in het licht van de mate van herstel van deze soort.

Het gebied kan mogelijk op termijn voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A276 Roodborsttapuit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1.000 paren.

Toelichting Van oudsher is de roodborsttapuit broedvogel op de heidevelden, maar aanvankelijk vermoedelijk in bescheiden aantallen. Vanaf de 70-er jaren zijn de aantallen sterk toegenomen en tegenwoordig kunnen we spreken van een aaneengesloten metapopulatie. Het gemiddeld aantal paren voor de periode 1999-2003 wordt geschat op 1.100. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A277 Tapuit

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.

Toelichting De tapuit was een karakteristieke broedvogel van stuifzanden en zandige heidevelden. In het verleden broedden 100-den paren op de Veluwe. Het is aannemelijk dat de aantallen al vanaf het begin van de vorige eeuw door bebossing van stuifzanden en heidevelden teruglopen. Deze tendens heeft zich versterkt doorgezet vanaf de 80-er jaren, zodat momenteel hooguit nog enkele 10-tallen paren resteren. Het gemiddeld aantal paren voor de periode 1999-2003 wordt geschat op 66. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A338 Grauwe klauwier

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting Vermoedelijk is de grauwe klauwier van oudsher een schaarse broedvogel. Het leefgebied kenmerkt zich door halfopen structuurrijke vegetatie met een hoog aanbod aan grote insecten en kleine gewervelden. De schatting voor de periode 1999-2003 komt uit op 27 paren, met een dalende trend. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

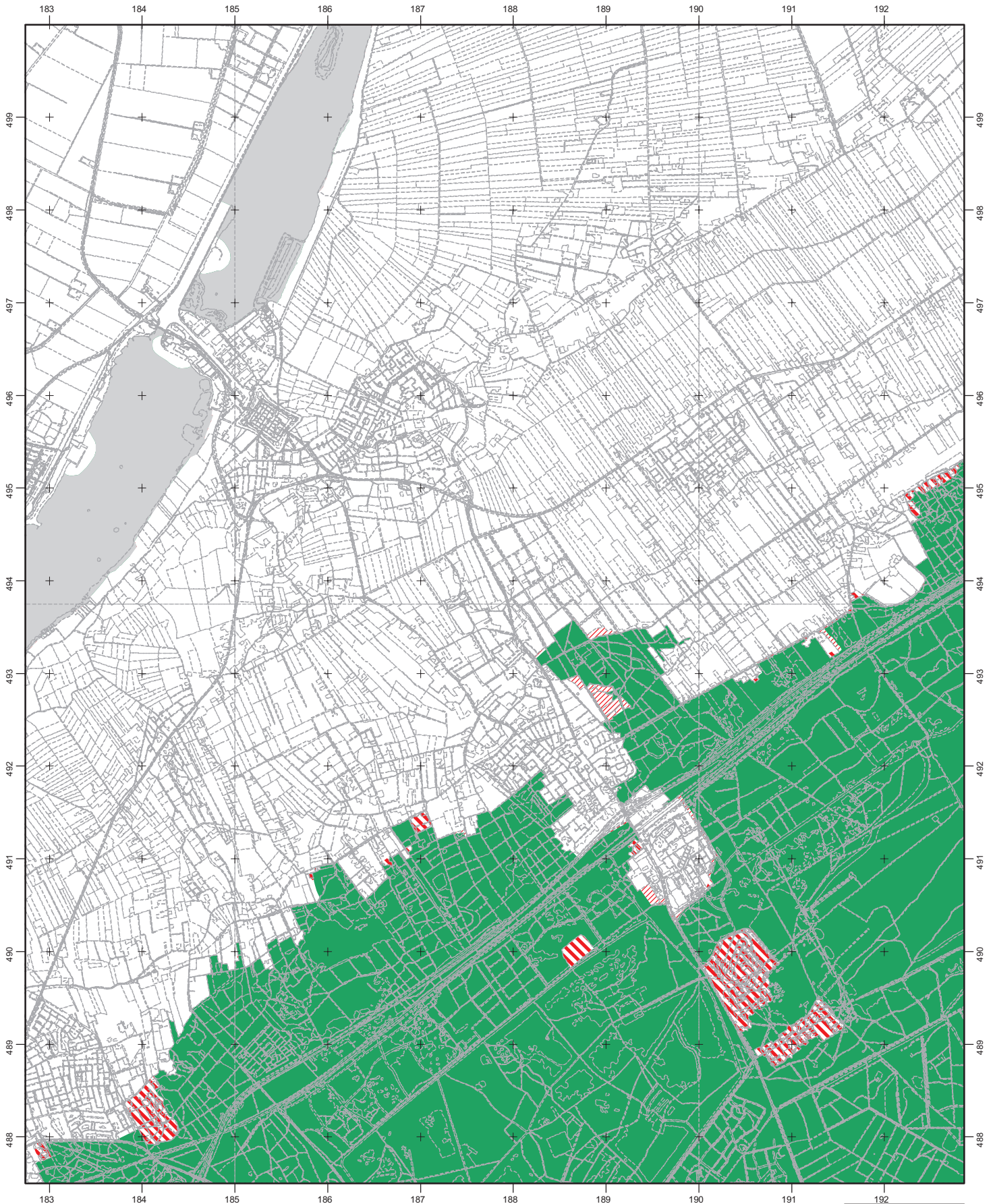
4.6 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura2000-gebied Veluwe omvat twee beschermde natuurmonumenten⁴, namelijk Mosterdveen en Leemputten bij Staverden. Ingevolge artikel 15a, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 heeft de instandhoudingsdoelstelling voor dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het

⁴ Beschermde en staatsnatuurmonumenten zijn in de periode 1968-98 aangewezen op grond van respectievelijk artikel 7 en 21 van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, nr. 572)

gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit (verder: de “oude doelen”). Voor zover deze doelstellingen Natura2000-waarden betreffen, zijn deze begrepen in de in de voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. In een aantal gevallen is het onmogelijk om zowel de oude doelen als de Natura2000-doelen te bereiken, bijvoorbeeld omdat die doelen tegenstrijdig beheer vragen. In deze gevallen gaan de Natura2000-doelen vóór om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen. In het beheerplan zullen de oude doelen net als de overige instandhoudingdoelen worden uitgewerkt in ruimte en tijd. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis met betrekking tot oude doelen is toegestaan ten gunste van Natura2000-doelen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie bij dit besluit gevoegd (bijlage B).

057. Veluwe, kaartblad 01 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

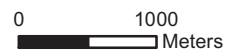
Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

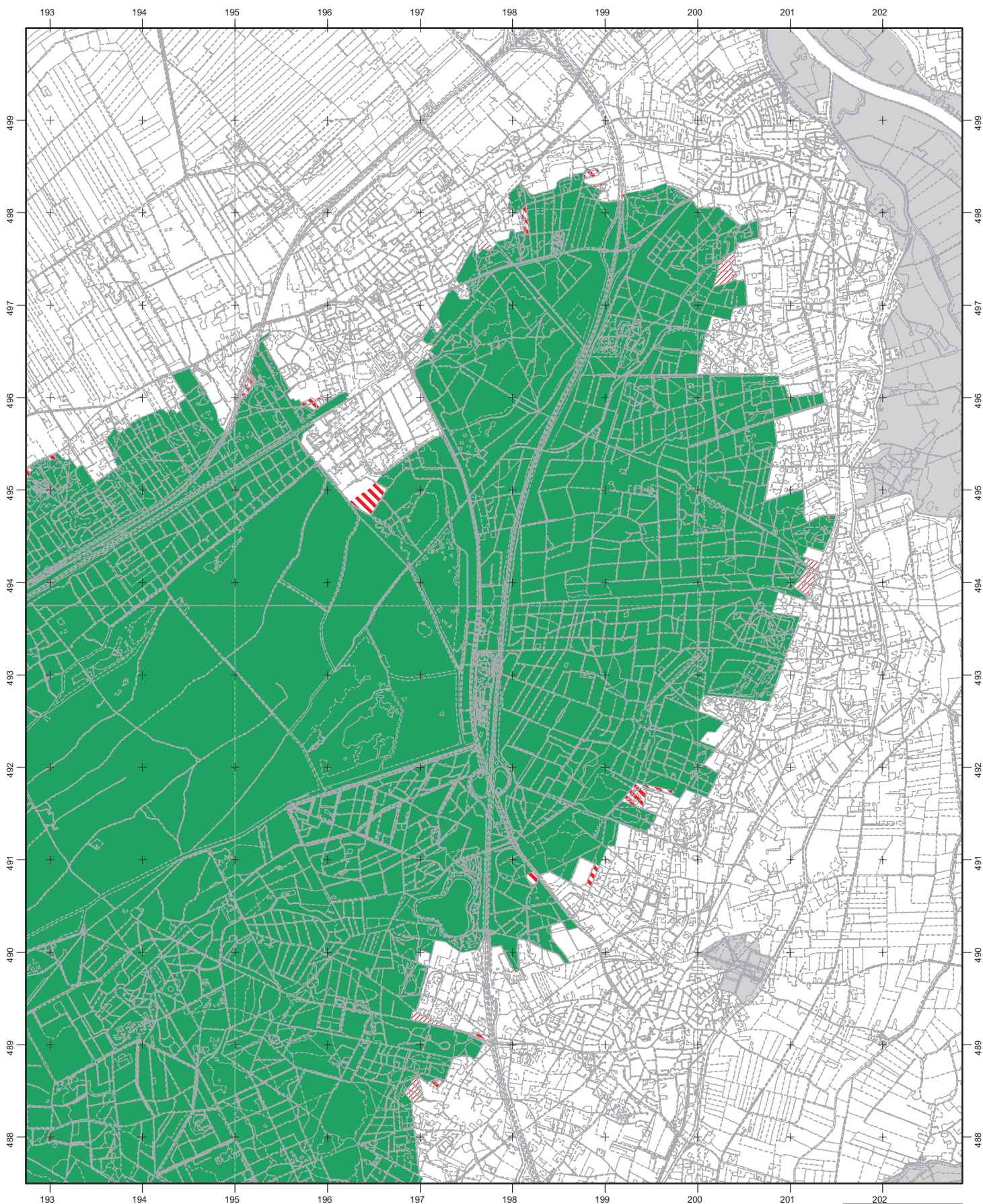
Legenda

VR	VR+BN	VR eraf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander Natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 02 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

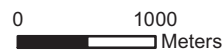
Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

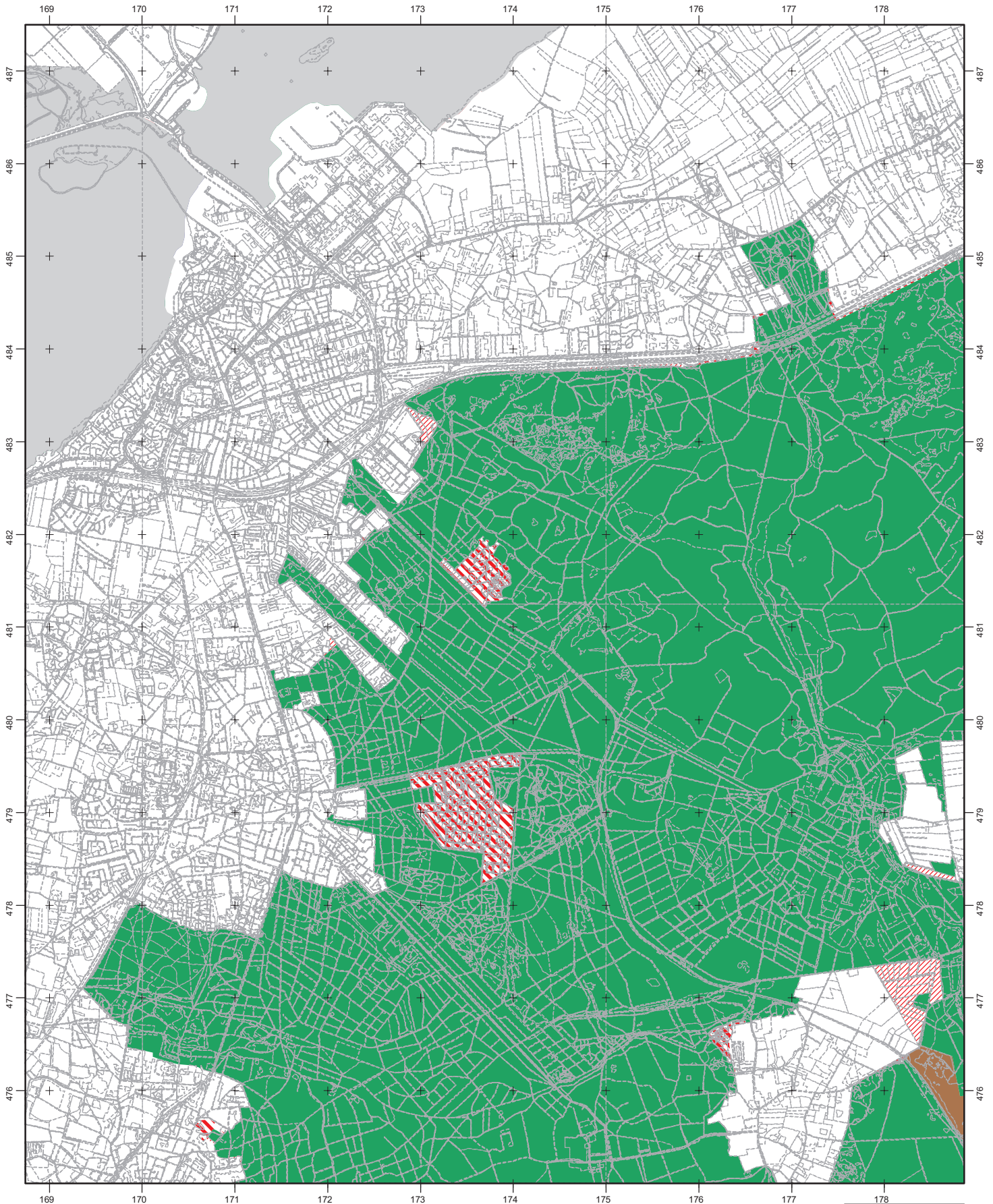
Legenda

- VR
- HR
- VR+HR
- VR+BN
- HR+BN
- VR+HR+BN
- VR eraf
- VR erbij
- ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 03 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

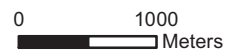
Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

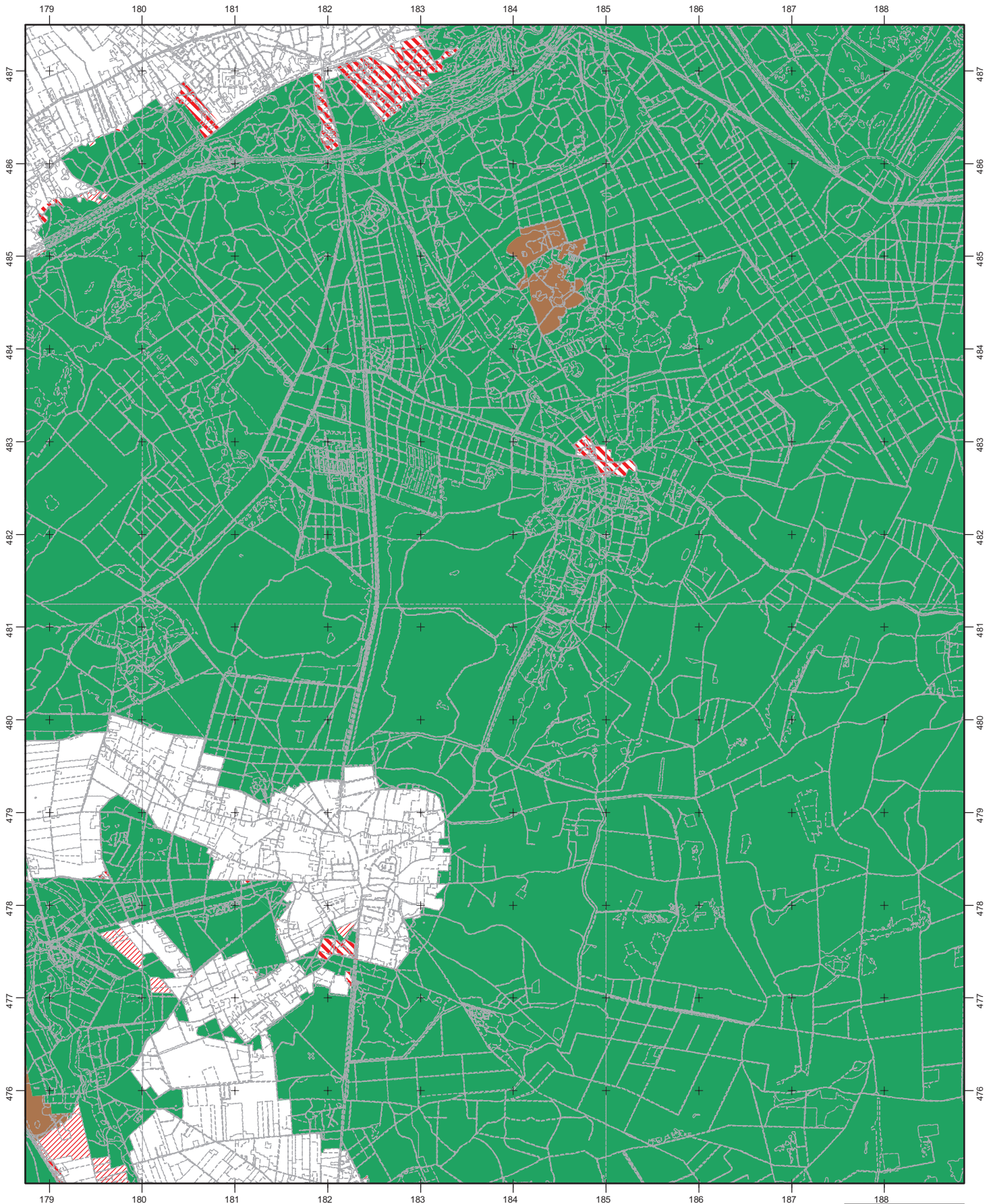
Legenda

VR	VR+BN	VR erf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 04 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

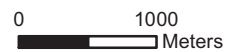
Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

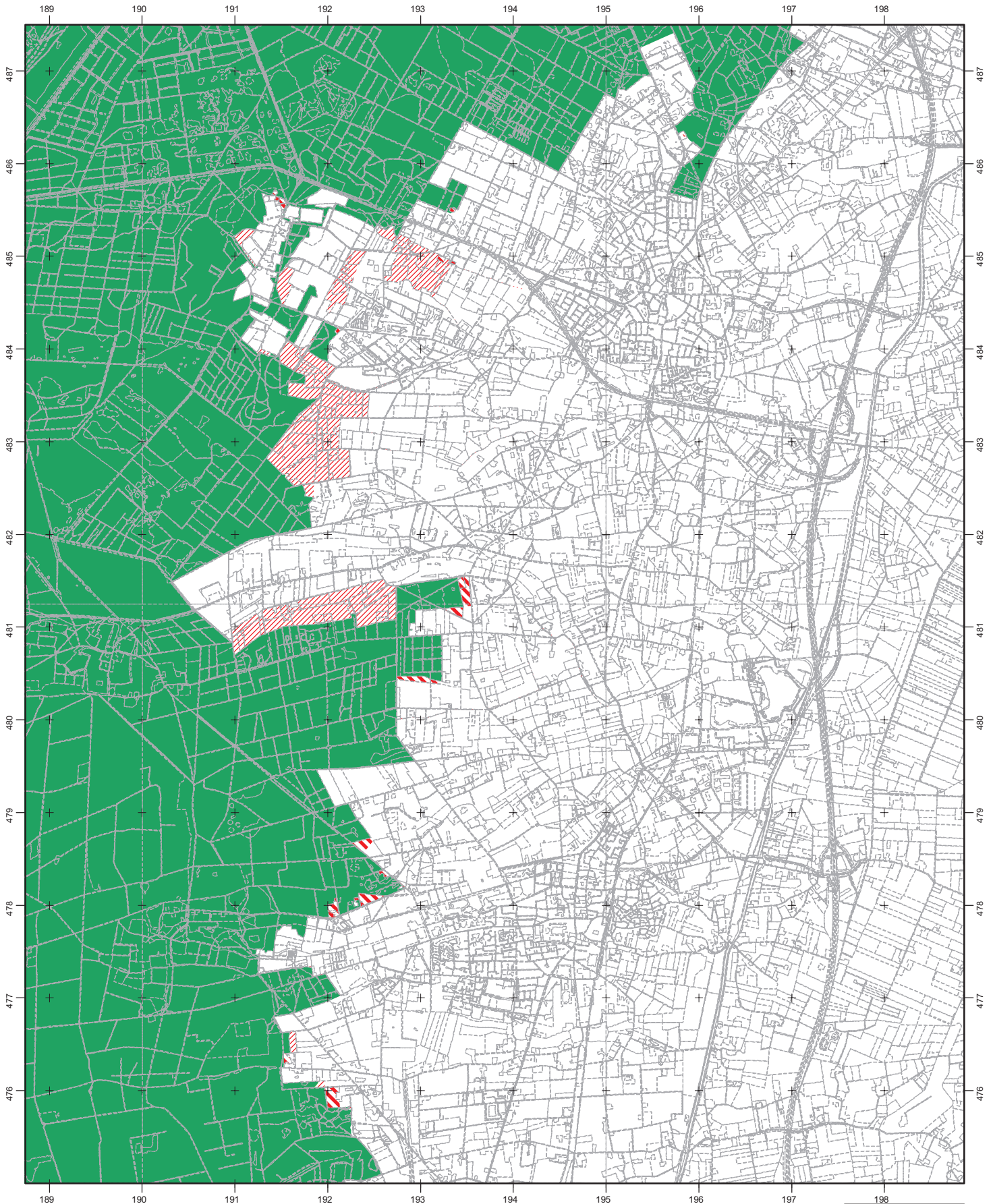
Legenda

VR	VR+BN	VR eraf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 05 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

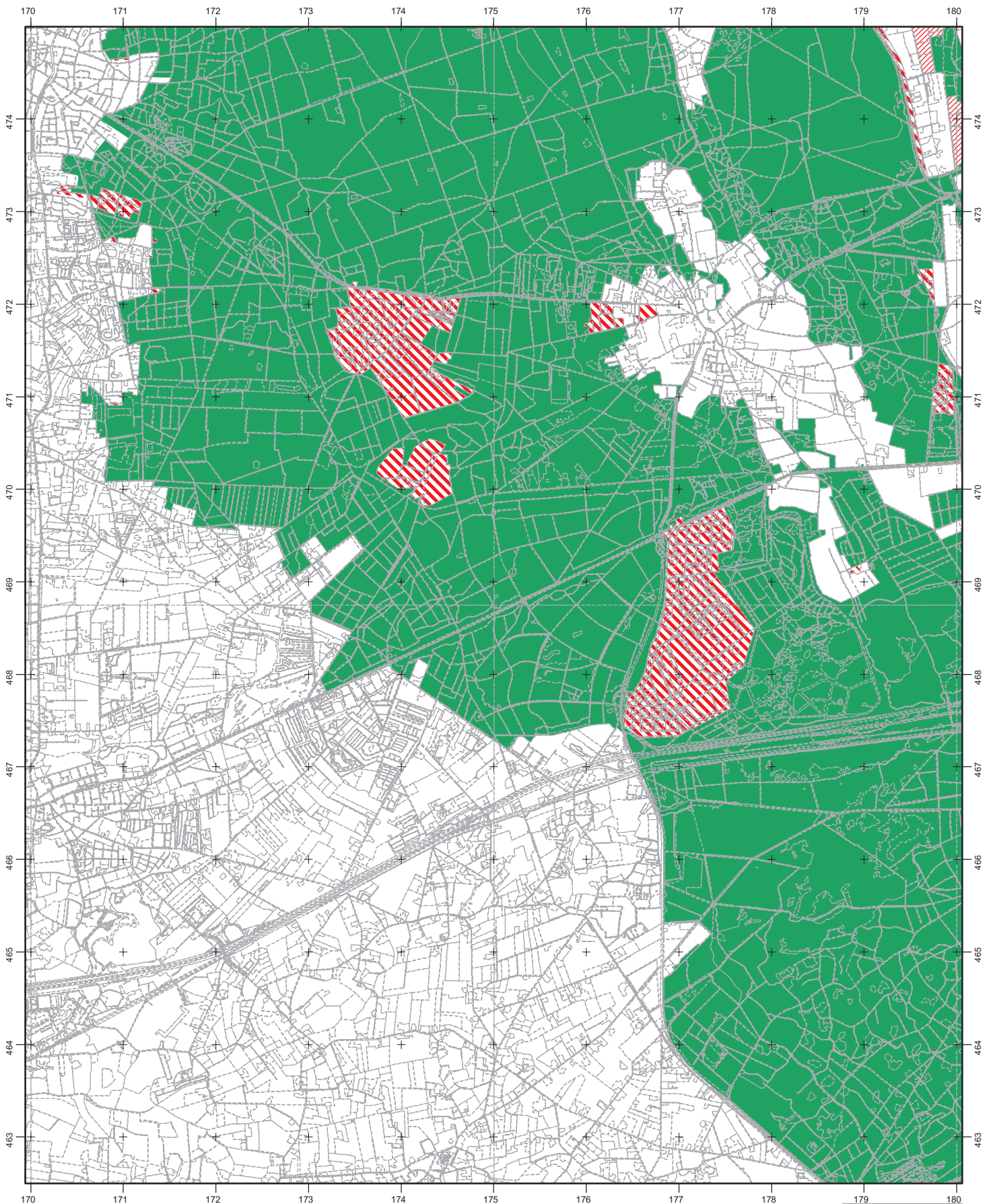
Legenda

VR	VR+BN	VR erf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 06 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

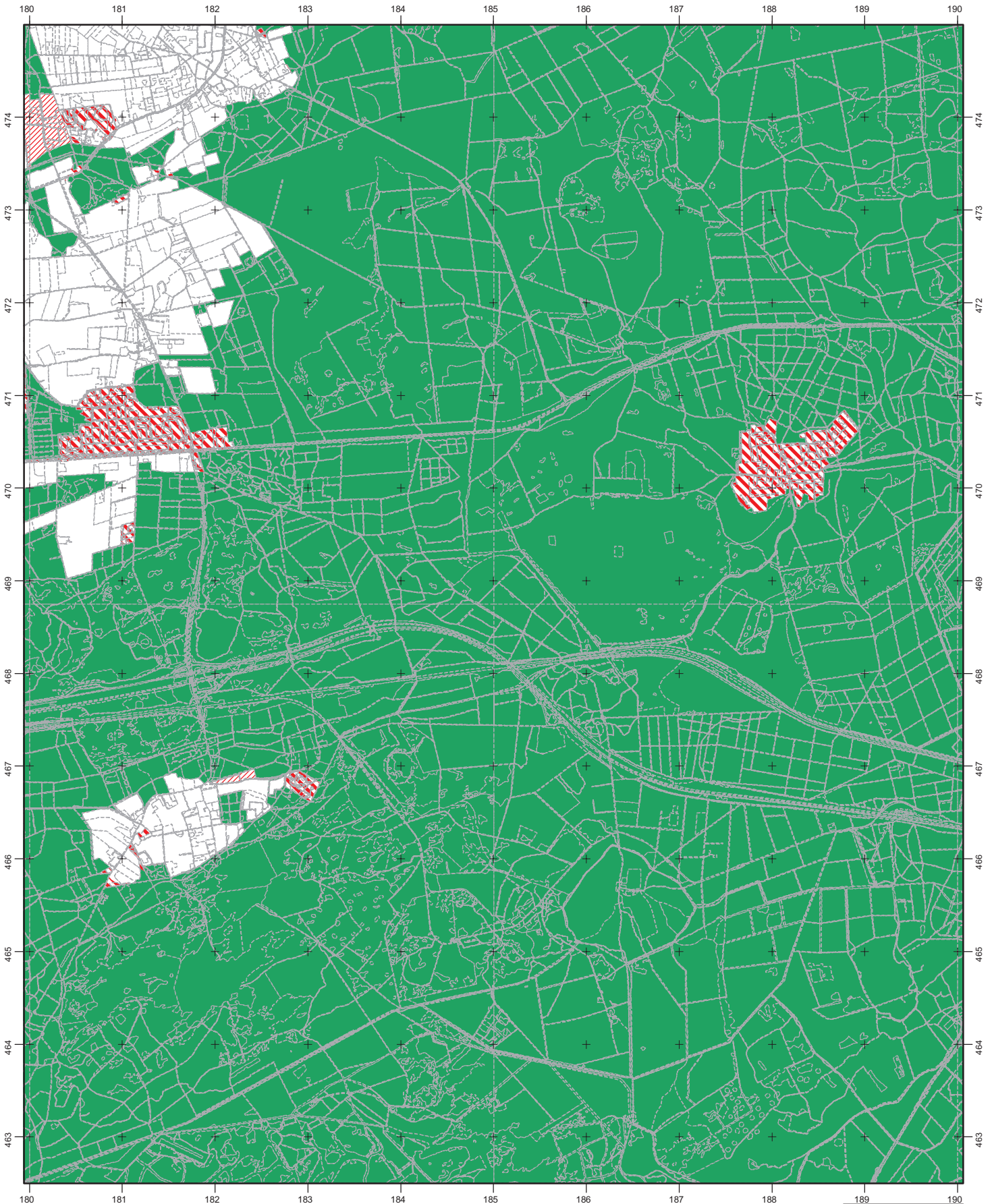
Legenda

VR	VR+BN	VR erf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 07 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

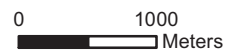
Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

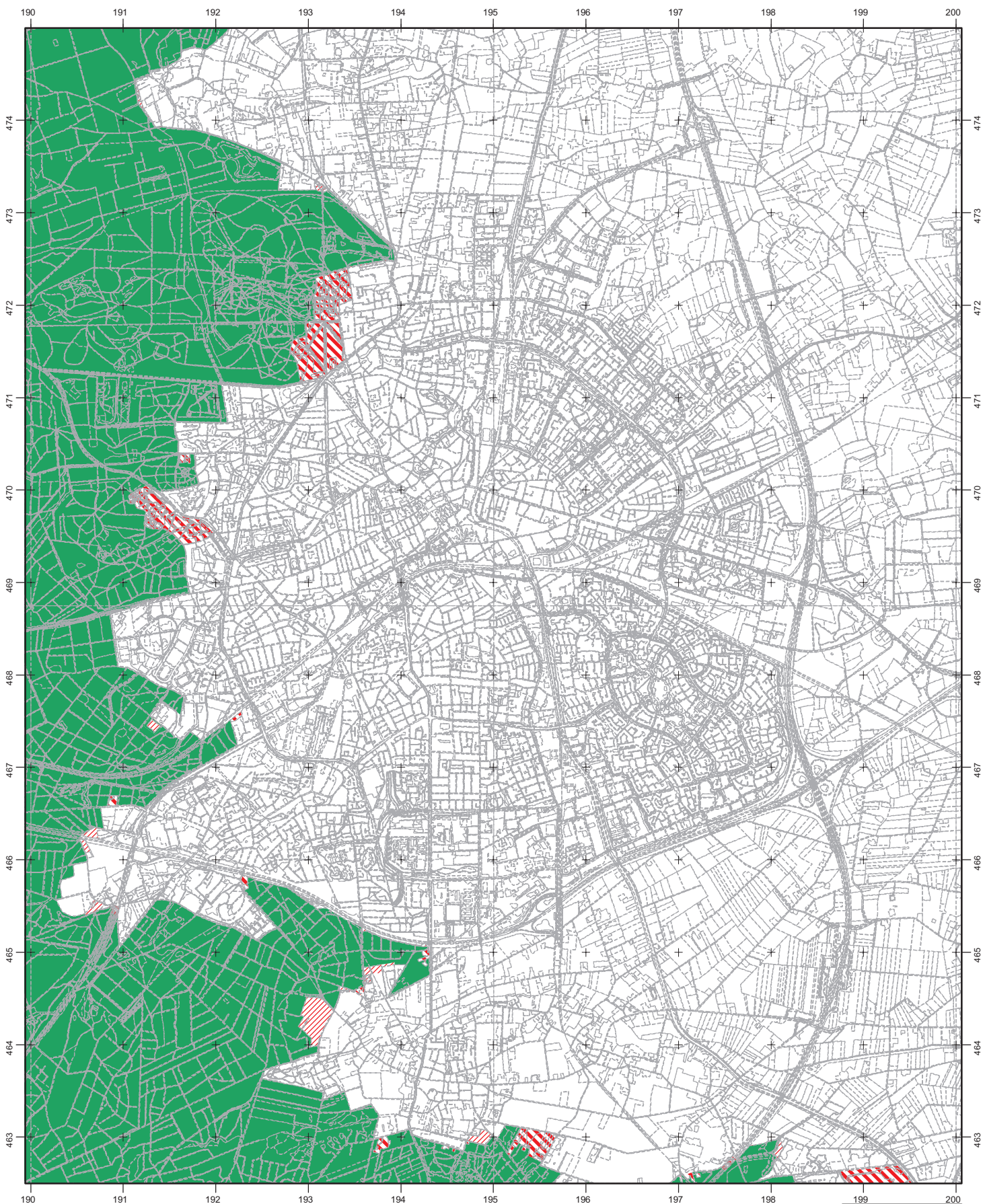
Legenda

VR	VR+BN	VR eraf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 08 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

 landbouw, natuur en voedselkwaliteit
 Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken
 Productie: Directie Kennis

Legenda

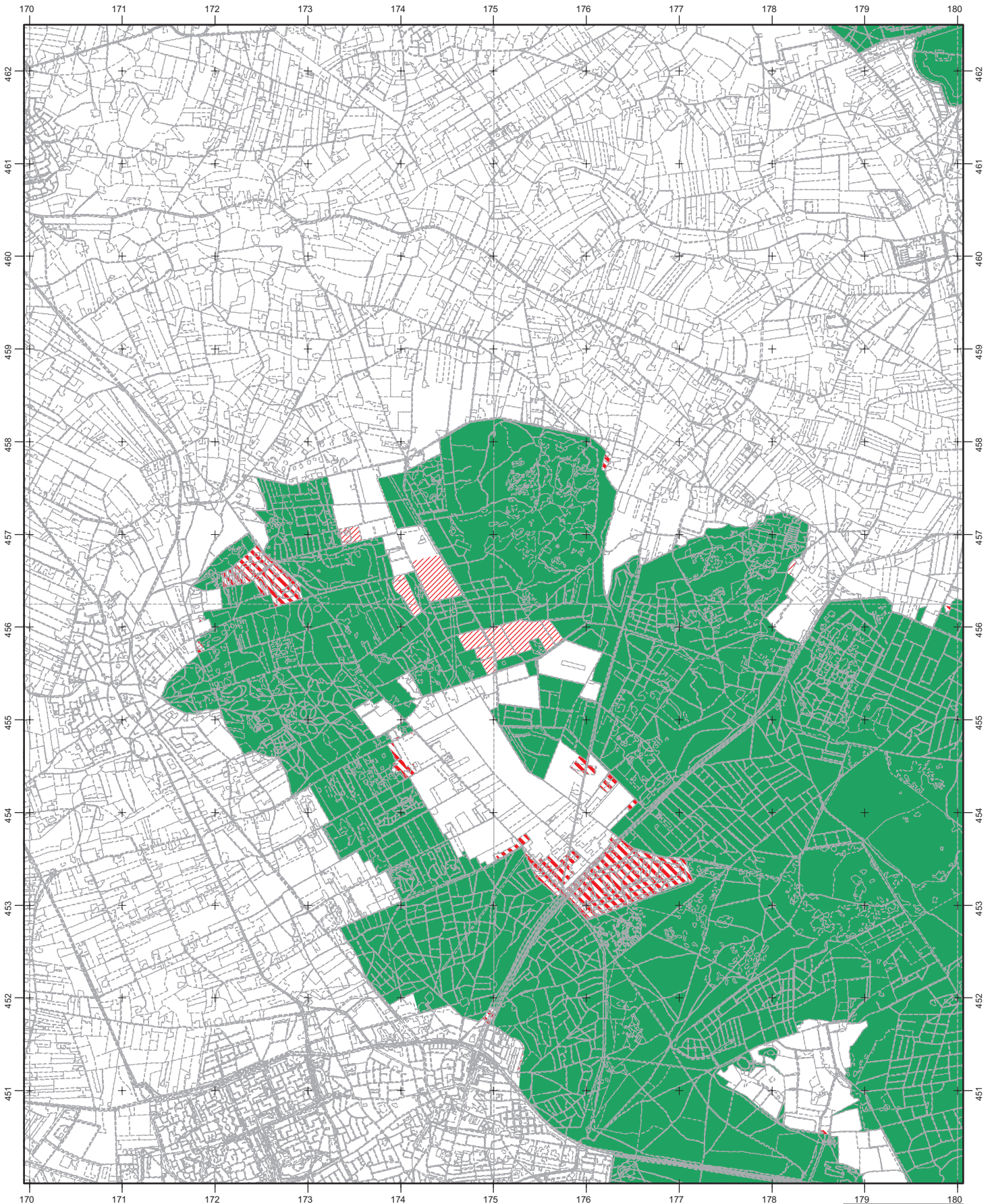
 VR	 VR+BN	 VR eraf
 HR	 HR+BN	 VR erbij
 VR+HR	 VR+HR+BN	 ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

0 1000 Meters

057. Veluwe, kaartblad 09 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

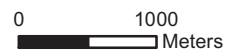
Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

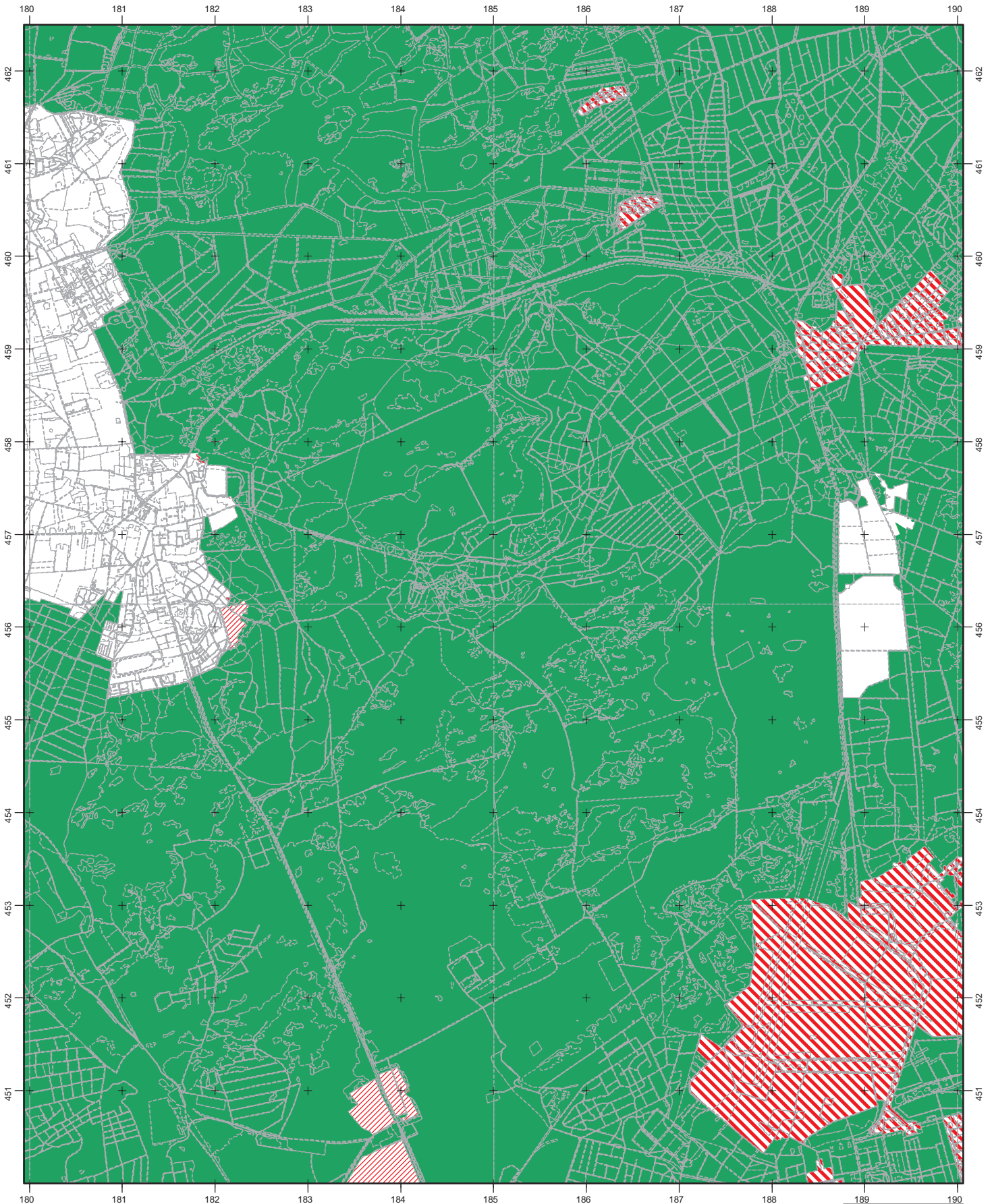
Legenda

VR	VR+BN	VR eraf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 10 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

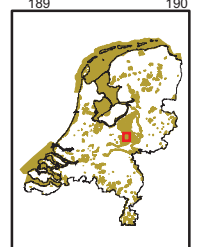
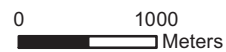
Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

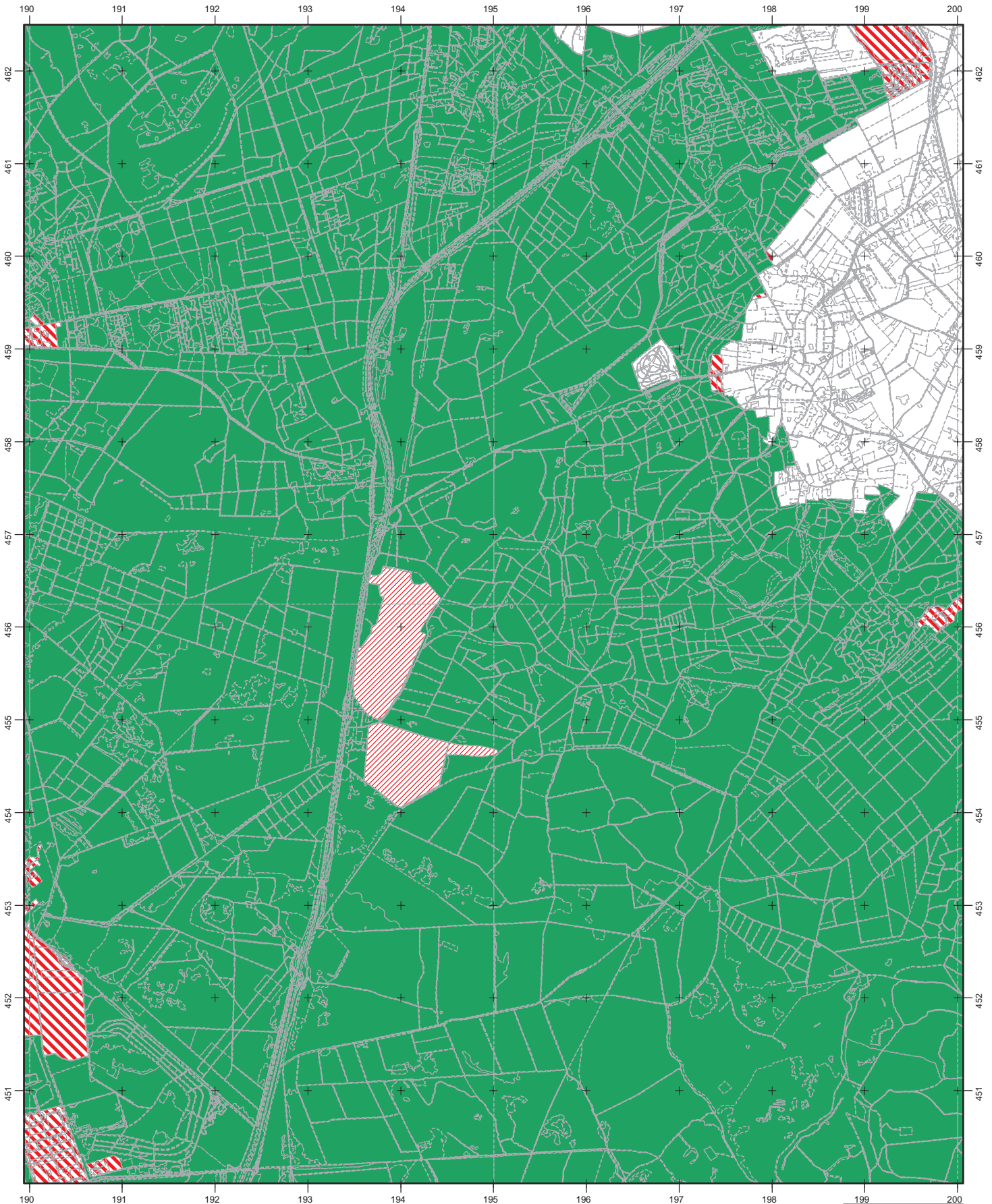
Legenda

VR	VR+BN	VR eraf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 11 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

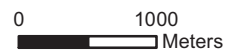
Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

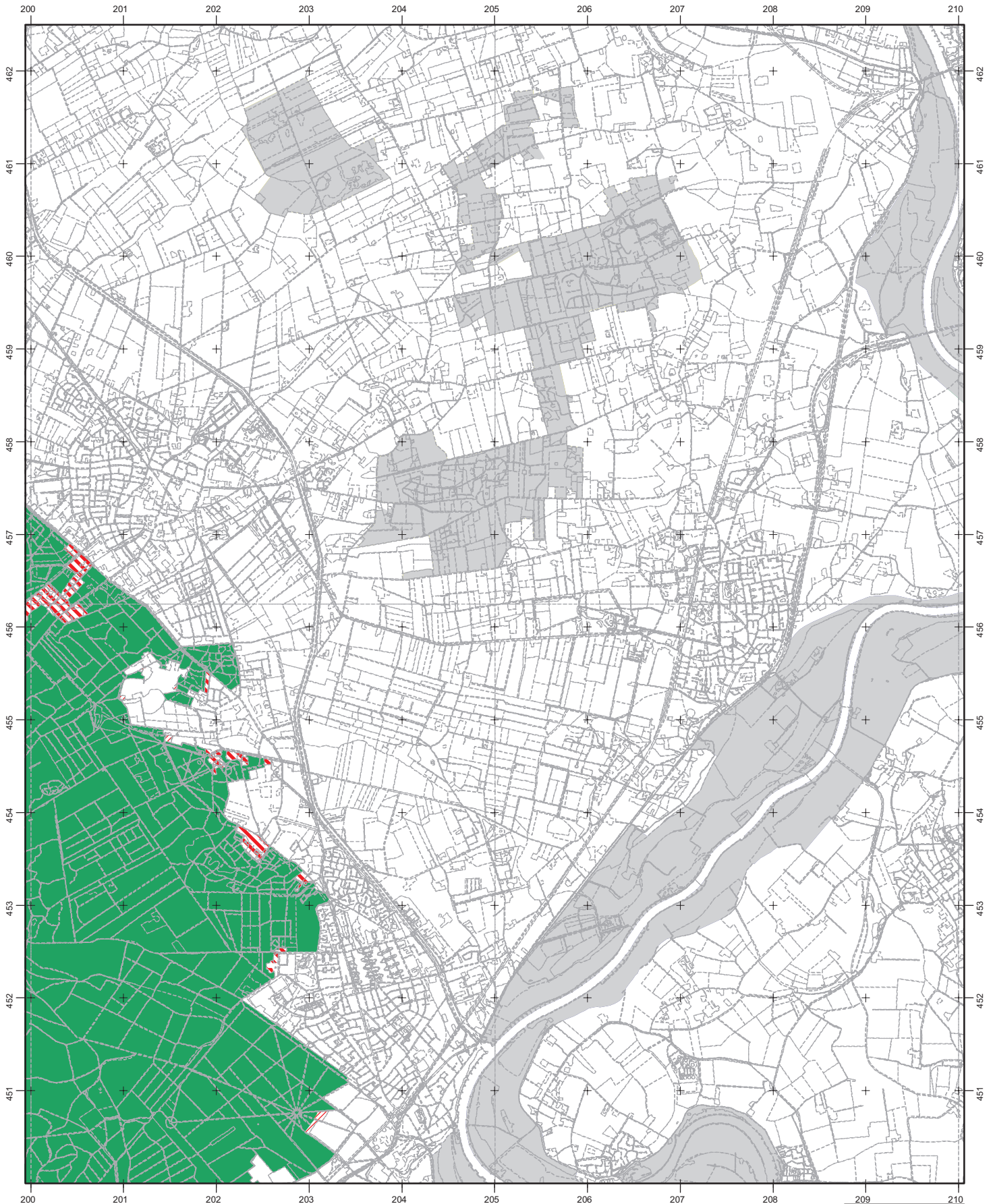
Legenda

VR	VR+BN	VR erf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 12 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

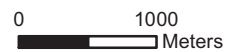
Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

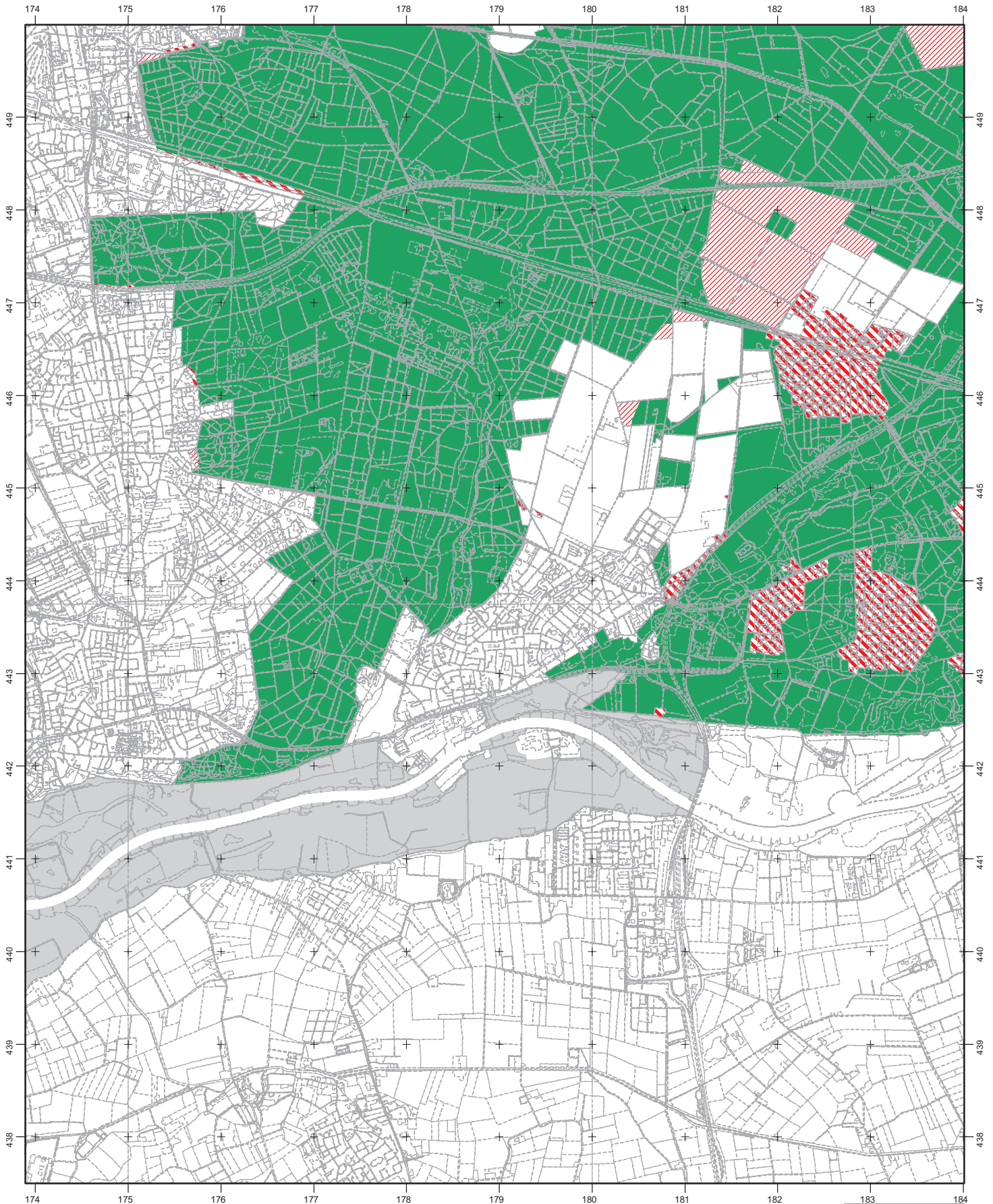
Legenda

VR	VR+BN	VR erf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 13 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

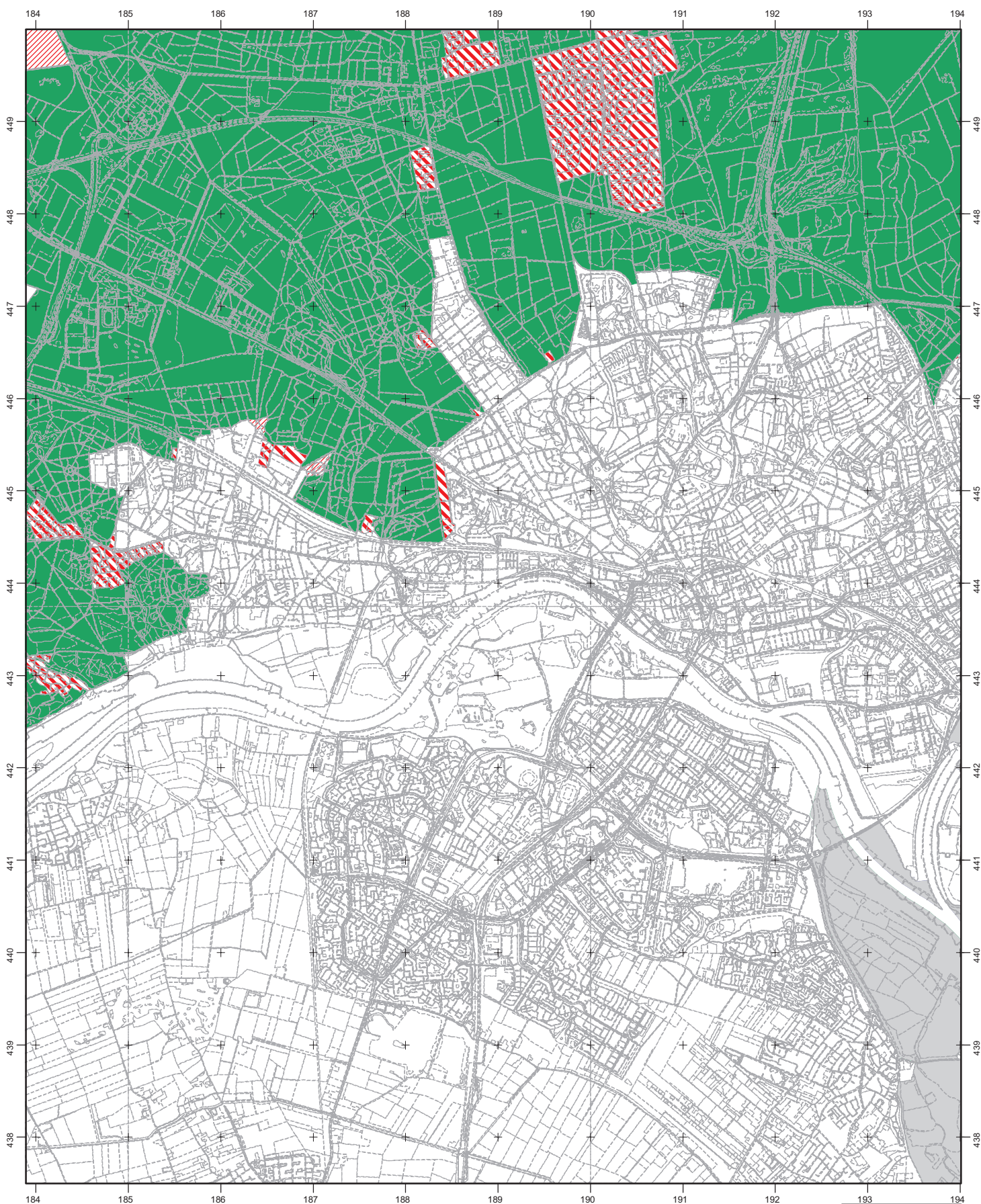
Legenda

VR	VR+BN	VR eraf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

057. Veluwe, kaartblad 14 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

Legenda

VR	VR+BN	VR erf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

0 1000
 Meters

057. Veluwe, kaartblad 15 (inclusief reeds tekstueel uitgesloten delen)

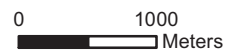
Ministerie van LNV, Directie Natuur en Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

Legenda

VR	VR+BN	VR eraf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 BN = beschermd natuurmonument

14

4 SEP. 1974

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat de hierna kadastraal omschreven percelen, tezamen zijnde de zogenoemde "Leemputten bij Staverden", van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien op tweeërlei grond een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument een door neerslag gevoed, overwegend voedselarm heidegebied vormt, waarin onder een zandlaag op geringe diepte leem van een bijzonder type voorkomt;

dat winning van de leem heeft geleid tot het ontstaan van verscheidene putten en van plaatsen waar als gevolg van tijdelijke opslag van de uitgegraven leem een gedeelte daarvan als deklaag is achtergebleven;

dat door een van nature aanwezige gevarieerde terreingesteldheid en door de wijze van leemwinning zodanige verschillen in het milieu zijn ontstaan, dat naast elkaar voorkomen droge en vochtige heide, heideschraal grasland op leemstortplaatsen, voedselarme heidevennen en voedselarme tot matig voedselrijke leemputten;

dat de door leemwinning ontstane putten zowel afzonderlijk als tezamen hydrobiologisch van betekenis zijn, wat onder andere samenhangt met hun onderlinge verschillen in ouderdom, oppervlakte, diepte en voedselrijkdom, waardoor zij elk een eigen karakter hebben;

dat ter plaatse door het elkaar afwisselen van plassen, vochtige plekken en droge terreinen bovendien een relatief groot aantal soorten reptielen, amfibieën en insekten leeft;

dat de verscheidenheid in levensgemeenschappen vanwege haar samenhang met de lokale milieuverschillen van groot belang is voor het ecologisch onderzoek;

dat voorts het natuurschoon van het natuurmonument mede wordt bepaald door de omstandigheid, dat het gelegen is op de overgang van hooggelegen heide naar het laaggelegen dal van de Hierdense Beek;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder moeten worden begrepen de vorengenoemde biologische waarden, het overwegend voedselarme karakter van het gebied, de geomorfologische structuur en de opbouw van het bodemprofiel;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 18 september 1973, NBOR -7821, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de in die beschikking aangeduide percelen, tezamen zijnde de Leemputten bij Staverden;

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Gelderland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeldde -enige- schriftuur, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

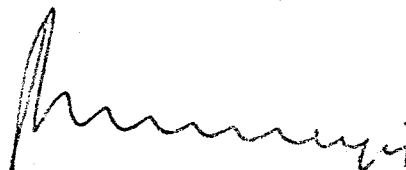
Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen worden als beschermd natuurmonument de percelen, kadastraal bekend gemeente Ermelo, sectie D, nrs. 511, 574(ged.), 575, 576(ged.), 1310(ged.) en 1511(ged.), een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN11 en tezamen zijnde de zogenoemde "Leemputten bij Staverden".

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris voornoemd,

(W. Meijer).

TOELICHTING

Het natuurmonument "Leemputten bij Staverden" is gelegen in een ten dele met vliegden, berk en jeneverbes begroeid heideterrein, dat grenst aan het Speulderveld ten zuidwesten van Staverden.

Op geringe diepte wordt hier onder een zanddek leem aangetroffen van een bijzonder type, afgezet door smeltwater van de landijsmassa's, die dit gebied enkele honderdduizenden jaren geleden overdekten.

De leem werd reeds in de 18e eeuw gewonnen, waardoor een aantal leemputten is ontstaan. Het materiaal werd ter plaatse uitgespreid, waardoor de naaste omgeving van de winplaatsen tijdelijk met leem werd bedekt; een deel ervan is als deklaag op het zand achtergebleven.

Deze wijze van exploitatie, die tot enkele jaren geleden heeft plaatsgevonden, heeft in belangrijke mate geleid tot de huidige natuurwetenschappelijke betekenis van het terrein, dat ook reeds van nature een grote verscheidenheid van milieutypen bezit; op een relatief kleine oppervlakte komen naast elkaar droge en vochtige heide, heideschraal grasland op leemstortplaatsen, voedselarme heidevennen, en voedselarme tot matig voedselrijke leemputten voor, waarin een groot aantal minder algemene tot zeldzame plantesoorten wordt aangetroffen.

De hogere gedeelten zijn begroeid met struik- en dopheide, terwijl op de lagere gedeelten voor vochtige heide kenmerkende soorten als klokjesgentiaan, beenbreek en de drie inheemse zonnedauwsoorten voorkomen.

Op de laagste gedeelten van de heide liggen enkele ondiepe voedselarme vennen, waarin veenpluis, snavelzegge en verschillende soorten veenmos groeien.

Van een geheel ander karakter is de vegetatie van de leemputten, die tengevolge van het uiteenlopen van hun ouderdom in verschillende stadia van verlanding verkeren.

De leemputten zijn overwegend voedselarm, doch vertonen als gevolg van vervuiling plaatselijke overgangen naar een grotere voedselrijkdom.

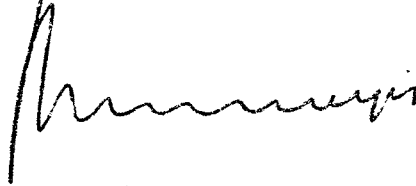
De oevervegetatie bevat soorten als fraai duizendguldenkruid, moeraswespenorchis en dwergvlas, terwijl zich op de voormalige leemstortplaatsen een vegetatie heeft ontwikkeld met onder meer parnassia, welriekende nachtorchis en draadgentiaan.

In samenhang met de gevarieerde terreingesteldheid heeft het natuurmonument een soortenrijke fauna. Vooral voor verscheidene minder algemene diersoorten die in of nabij water leven, zoals ringslang, boomkikker, grote watersalamander en vele soorten libellen, waterkevers en -wantsen, vormen de leemputten een geschikt biotoop.

Het natuurschoon van het natuurmonument wordt mede bepaald door zijn ligging aan de rand van het Speulderveld; de hooggelegen, open heide daalt hier af naar het lager gelegen bosrijke dal van de Hierdense Beek; verspreid voorkomende boomgroepen accentueren het licht golvend karakter van het terrein, terwijl het open water van vennen en leemputten een aantrekkelijk element in het landschap vormt.

Het natuurmonument wordt begrensd door het landgoed Staverden en de weg van Harderwijk naar Nieuw Milligen en voor het overige door gronden die in agrarisch gebruik zijn.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'W. Meijer', written in a cursive style.

(W. Meijer).

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Directie Natuurbeheer

N/98315

16 februari 1998

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied "Mosterdveen", gelegen in de gemeente Nunspeet en voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit het oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet;

dat het natuurmonument onderdeel vormt van de Ecologische Hoofdstructuur, zoals aangegeven in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II 1989-1990, 21 149, nrs. 2-3);

dat het natuurmonument bestaat uit een waardevol complex van gemeenschappen van stuifzanden en bos, natte-droge heide, vennen en weliswaar kleine doch goed ontwikkelde hoogveenkernen;

dat het natuurmonument een karakteristiek voorbeeld is van een complex van levende hoogveentjes, die als zeldzame bijzonderheid, gevoed worden door grondwater, waarbij sprake is van een grote interne variatie van processen en omstandigheden en waarbij naast (overwegend) veenopbouw ook sprake is van natuurlijke veenafbraak;

dat in het natuurmonument minder algemene en (internationaal) bedreigde plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene in ons land minder algemene tot zeldzame en bedreigde plantensoorten deel uitmaken;

dat in het natuurmonument minder algemene tot zeldzame en bedreigde insecten- en amfibieënsoorten voorkomen;

dat de hydrologische situatie in het "Mosterdveen" nog zodanig is, of kan worden hersteld, dat het op een redelijke manier zelfstandig kan functioneren;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen de hierboven genoemde waarden worden verstaan, maar daarnaast de geomorfologische opbouw, de geologische structuur, de opbouw van het bodemprofiel, de voor de natuurwetenschappelijke waarden bepalende waterhuishoudkundige omstandigheden alsmede de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende tenslotte dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is geregeld;

Gezien de beschikking van 17 februari 1997, nr. N/968247, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Mosterdveen";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Gelderland ingebrachte beschouwingen en schrifturen, alsmede het te zelfder zake door de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte advies;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT

Artikel 1

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied, bekend onder de naam "Mosterdveen", voorzover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Nunspeet, sectie C, nrs. 445, 705, 834 en 835 (ged.); sectie D, nrs. 271, 471, 474, 1203, 1985 (ged.), 1757 (ged.), 1758 (ged.), 1760, 1761, 1762, 1763, 1764, 1766 (ged.); sectie E, nr. 2230 (ged.), een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 202.

Artikel 2

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van deze beschikking.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ

J.J. van Aartsen

AANWIJZING VAN "MOSTERDVEEN" ALS BESCHERMD NATUURMONUMENT

Toelichting bij beschikking nr. N/98315

1. INLEIDING

Het Mosterdveen is een klein en tegelijk zeer waardevol natuurgebied van (inter)nationale betekenis. De oppervlakte bedraagt circa 56 ha. De gemeente Nunspeet is de grootste eigenaar; daarnaast zijn er nog enkele particuliere eigenaren. Het monument ligt in de gemeente Nunspeet op ongeveer 2 km ten noorden van het dorp Vierhouten.

Binnen het gebied wisselen voedselarme vennen omgeven door vochtige heiden, kleine maar goed ontwikkelde hoogveenkernen, stuifduinen en bos elkaar af. Er komen meerdere bijzondere plantensoorten en goed ontwikkelde vegetatietypen voor die in internationaal opzicht in hun voortbestaan worden bedreigd. In en rond het vennencomplex zijn drie campings aanwezig. Hierdoor staat het vennengebied bloot aan tal van externe invloeden.

In het Natuurbeleidsplan (regeringsbeslissing 1990) wordt aangegeven dat de duurzame instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van bijzondere natuur- en landschapswaarden moeten worden nagestreefd. Dit geldt in het bijzonder in kerngebieden van de Ecologische Hoofdstructuur. Om deze reden is het Mosterdveen opgenomen in het meerjarenprogramma Natuur en Landschap 1992-1996 als aan te wijzen beschermd natuurmonument in de zin van de Natuurbeschermingswet. Deze aanwijzing heeft tot doel de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van een complex van levensgemeenschappen van hoogvenen, voedselarme zure tot zwakzure vennen met hun verlandingsvegetatie en reliëfrijke natte/vochtige en droge heide, alle met hun bijbehorende fauna. Op de hogere delen van het complex zal een afwisseling van bos en plaatselijk open terreinen met zandige plekken in stand gehouden en ontwikkeld worden.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument, het natuurschoon, de begrenzing, andere voor dit gebied van kracht zijnde instrumenten, het huidig gebruik en beheer, het gewenste beheer en de rechtsgevolgen van de aanwijzing als beschermd natuurmonument.

Deze toelichting is gebaseerd op de Beheersvisie voor het beschermd natuurmonument Mosterdveen", Altenburg & Wymenga, 1995.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS

2.1 Geohydrologie en bodem

Geohydrologie

De diepere ondergrond van het plangebied bestaat uit klei- en zandafzettingen. Gedurende de één na laatste ijstijd, toen het landijs tot in de buurt van het Mosterdveen reikte, werden deze afzettingen door een ijslob die via het IJsseldal naar het zuiden schoof, opgestuwd tot stuwwallen. Deze wallen liggen ten oosten en ten zuiden van het natuurmonument, waardoor het gebied in groter verband gezien in een soort kom ligt. Later werden door rivieren zand-, grind- en leemlagen afgezet. De leemafzettingen vormen onder een groot deel van het gebied een 5-10 cm dikke slecht doorlatende laag. Deze leemlaag, die op een diepte ligt van 1,5 tot 2,5 meter, speelt een cruciale rol in de waterhuishouding binnen het gebied. Omdat het water stagneert op deze leemlaag, is er sprake van een schijngrondwaterspiegel. Dit ondiepe water wordt mede gevoed door water, dat infiltreert in de omliggende

stuifduincomplexen en over de slecht doorlatende leemlaag naar de lager gelegen vennen stroomt.

Bodem

De bodem van de stuifduinen bestaat uit vaaggronden van fijn leemarm zand. Hieronder komt in het overstoven profiel een duidelijke podzol voor. De niet overstoven delen vertonen een veldpodzol, terwijl de lagere delen ervan uit een moerige podzol bestaan. Rondom dit vochtiger gebied komen drogere haarpodzolgronden voor.

Plaatselijk is een veenlaag van meer dan 40 cm dikte aanwezig. Deze veengronden komen voor aan de randen van de vennen A, F en I en tussen de vennen C en D. De ligging en nummering van de vennen is weergegeven op de bijbehorende kaart BN 202.

2.2 Waterkwantiteit en waterkwaliteit

2.2.1 Waterkwantiteit

Oppervlaktewaterstroming

De stroming van oppervlaktewater is in grote lijnen gericht van zuid naar noord en van west naar oost. De vennen staan voor een groot deel met elkaar in verbinding, waardoor bij een wateroverschot afvoer plaatsvindt met de hoogt gradiënt mee in de richting van ven A. Vanuit dit ven verdwijnt het water bij hoge waterstanden in de diepe ondergrond van het oostelijk gelegen terrein.

Grondwaterstroming

In het Mosterdveen is sprake van een schijngrondwaterspiegel doordat water stagneert op een 5-10 cm dikke leemlaag op 1,5-2 m. diepte, die in noordelijke richting afhelt. Plaatselijk wordt deze slecht doorlatende laag "versterkt" door een laagje verkit ijzeroer. Hierdoor is er op deze plaatsen geen of weinig contact met het diepe grondwater dat zich hier op een diepte van circa 9 meter bevindt (DGV/TNO 1986). Het grondwater stroomt evenals het oppervlaktewater, vanuit zuidelijke en in mindere mate vanuit westelijke richting naar ven A, van waaruit het verder stroomt in de richting van ven F. Daarbij dienen de stuifduincomplexen die gelegen zijn boven de leemlaag als inziggebied voor het vennencomplex. Dit geldt met name voor het oostelijke deel van het stuifduincomplex.

De aanwezigheid van rheotrofe (van stromend water afhankelijke) plantensoorten als Veldrus en Beenbreek wijst eveneens duidelijk op het voorkomen van lokaal toestromend grondwater in bovenbeschreven richting.

Peilfluctuaties in de vennen

De vennen van het Mosterdveen vertonen verschillende wijzen van peilfluctuatie in relatie tot de hoeveelheid neerslag. Blijkbaar worden ze op verschillende manieren gevoed en gedraineerd. De vennen D en G kennen de grootste wisselingen in peil; in het voorjaar tot meer dan 20 cm. De vennen C, E en F hebben een zeer constant peil. De vennen A en B nemen een intermediaire positie in tussen beide groepen van de eerder genoemde vennen.

2.2.2 Waterkwaliteit

De op de Pleistocene zandgronden gelegen vennen van het Mosterdveen hebben een zeer geringe buffercapaciteit. De pH van de vennen schommelt momenteel zo rond de 4. De concentraties van de voedingsstoffen nitraat en fosfaat zijn overeenkomstig het karakter van de vennen relatief gering. De verrijking met voedingsstoffen van het water in de vennen neemt naar het noorden toe. Enerzijds kan dit verklaard worden doordat de vennen oppervlaktewater van elkaar ontvangen. Anderzijds, en dat is veel belangrijker, neemt de invloed van (ondiep) grondwater in deze richting toe.

2.3 Flora en fauna

2.3.1 Vegetatie

Het Mosterdveen heeft een zeer waardevolle vegetatie. De vennen van het gebied herbergen een heel scala aan verlandingsstadia van open water naar hoogveen. Verlanding vindt plaats door *Sphagnum* soorten, samen met Klein blaasjeskruid, Drijvende egelskop, Veenpluis, Snavelzegge en Draadzegge. Daarnaast zijn hoogveenvegetaties aanwezig of is een ontwikkeling in deze richting te zien. Heel kenmerkend zijn de vochtige-natte vegetaties, waarin vooral veenmossen groeien. Deze vegetaties behoren tot internationaal bedreigde vegetatietypen, die de laatste eeuw sterk zijn achteruitgegaan en waarvan nog slechts kleine delen over zijn. In Nederland is er nog slechts een zeer beperkt aantal vindplaatsen. Naast de Veenpluis-Veenmos vegetaties betreft het hier (vooral aan de randen) bulten met *Sphagnum papillosum* en *S. magellanicum*. Bovendien hebben kenmerkende hoogveensoorten als Eenarig wollegras, Lavendelhei en Kleine veenbes zich gevestigd. Lavendelhei en Eenarig wollegras zijn een aanwijzing voor de volledigheid van het systeem. Hier en daar komt Veenbloembies voor, vooral op de overgang van hoog naar laag. Deze soort, die internationaal bedreigd is, maakt het Mosterdveen tot een bijzonder waardevol gebied. Veenbloembies komt slechts op twee andere plaatsen in Nederland voor. Daarnaast komen plantensoorten voor die in Nederland (vrij) zeldzaam zijn en op de Rode Lijst staan. Eenarig wollegras, Jeneverbes, Moeraswolfsklauw, Beenbreek, Duizendknoopfonteinkruid, Bruine snavelbies, Veenbloembies, Slijkzegge en Drijvende egelskop. Beenbreek komt op enkele plaatsen massaal voor. Verder komen andere schaarse tot zeldzame soorten voor als Waterdrieblad, Draadzegge, Kleine en Ronde zonnedaauw, Kleine veenbes, Klein blaasjeskruid, Moeraswolfsklauw en Klokjesgentiaan.

De bossen behoren tot het Berken-Zomereikenbos. De boomlaag bestaat voor een deel uit Berk en Zomereik, verder uit Grove den en een aantal exoten. In de kruidlaag komen vooral Bochtige smele en Pijpenstrootje voor. Plaatselijk is veel Kraaihei aanwezig. In het zuidwestelijk gelegen stuifduingebied liggen enkele open stukjes met een grazige vegetatie, die behoort tot de zandige droge graslanden met kenmerkende soorten als Zandstruisgras en Buntgras.

2.3.2 Fauna

De fauna in het Mosterdveen is betrekkelijk weinig onderzocht. Wel is bekend dat er regelmatig Wilde zwijnen voorkomen. Verder zijn Vos, Ree en Edelhert waargenomen. In het natuurmonument bevindt zich een bewoonde dassenburcht. Van de avifauna zijn slechts incidentele waarnemingen bekend, waarbij het bovendien niet duidelijk is of het om broedvogels gaat. Als minder algemene soorten kunnen genoemd worden: Havik, Boomvalk, Buizerd, Boompieper, Grauwe vliegenvanger, Glanskop en Geelgors.

Het Mosterdveen is een geschikt biotoop voor amfibieën en reptielen. Bijzonder is hier het talrijk voorkomen van de Heikikker. Landelijk wordt deze soort bedreigd. De Heikikker is een beschermde diersoort volgens art. 24 van de Natuurbeschermingswet, evenals de Zandhagedis en Levendbarende hagedis, die hier ook voorkomen.

Het Mosterdveen heeft een goed ontwikkelde libellenpopulatie. In elk geval komen libellen voor die gebonden zijn aan voedselarme vennen als Maartse witsnuitlibel, Ven witsnuitlibel, Maanwaterjuffer en Ven glazenmaker. Soorten met een breder verspreidingsgebied zijn de meer algemene Viervleklibel, Zwarte heidelibel en de minder algemene Tangpantserjuffer.

Over vlinders kan vermeld worden dat nog vrij algemeen het Gentiaanblauwtje voorkomt, een soort die voor zijn ei-afzetting afhankelijk is van de plaatselijk nog frequent voorkomende Klokjesgentiaan.

De macrofauna in het Mosterdveen is voor een belangrijk deel vertegenwoordigd door soorten die gebonden zijn aan voedselarme, zwakzure wateren. Uit onderzoek in 1987 en 1988 (gegevens Zuiveringschap Veluwe) blijkt dat deze groep soorten herbergt uit een dertiental verschillende ordes, waaronder vliegen en muggen, kevers, wantsen, waterspinnen, kokerjuffers en plat- en borstelwormen. Daarnaast komen er diverse soorten mieren voor.

2.4 Natuurschoon

De waarde voor het natuurschoon is vooral gelegen in het kleinschalige karakter van water, bos en heide vlak bij elkaar. Er komen op dit kleine terrein verrassend veel hoogteverschillen voor.

Het bijzondere van het Mosterdveen zijn levende hoogveentjes in en bij een aantal vennen, omgeven door stuifduinen. Het is een compleet systeem dat het gebied een grote nationale waarde geeft.

Het gebied ligt als een enclave in de bossen van de Noord-Veluwe. Heel bijzonder in deze bosomgeving is het plotseling voorkomen van vennen in deze over het algemeen droge omgeving.

3. BEGRENZING

De begrenzing van de tot het beschermd natuurmonument behorende terreinen en wateren is zo gekozen, dat er in ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk opzicht een onderling samenhangend geheel, met uitzondering van het campinggedeelte, onder de werking van de Natuurbeschermingswet is gebracht. Voor de exacte begrenzing wordt verwezen naar de bij de beschikking horende kaart BN 202.

Het uitgangspunt bij het vaststellen van de begrenzing van het beschermd natuurmonument Mosterdveen is het feit dat het gebied een volledig en hydrologisch zelfstandig functionerend systeem moet vormen.

De zuidgrens van het beschermd natuurmonument loopt direct langs camping Saxenheim en volgt de nieuwe ontsluitingsweg. De nieuwe beheerswoningen, horend bij deze camping, zijn buiten de begrenzing gebleven. Vervolgens loopt de grens langs de nieuw aangelegde ontsluitingsweg van Mosterdveen. Het bij de ingang staande beheersgebouw van de camping Mosterdveen blijft buiten de begrenzing. Deze camping blijft als een enclave in het beschermd natuurmonument aanwezig (zie ook het onderdeel recreatie in hoofdstuk 5 en 6). Verder loopt de grens direct langs camping Mosterdveen en langs de interne ontsluitingsweg op de camping Mosterdveen (het zwemmen B, de naastgelegen passantenplaatsen, en de enclave tussen de heiden H en I zijn bij het natuurmonument getrokken). De grens loopt hier direct langs de campingzijde van de afrastering.

De grens rondom de noordelijke vennen A en F is zodanig gekozen dat deze loopt over bestaande paden langs de afrastering, waarbij een minimale bufferzone van ca. 50 m. tot aan de vennen wordt aangehouden.

Aan de westzijde van het vennencomplex wordt de grens getrokken rondom de stuifduinen die ven G omgeven. De grens loopt hier over het afgesloten bospad. De aan deze westzijde liggende percelen met akkerbouw horen niet bij het natuurmonument. Vervolgens wordt naar het zuiden toe het aanwezige pad als duidelijke topografische grens aangehouden. Het oostelijk van de Plaggenweg gelegen akkerperceel wordt vanwege zijn hydrologische relatie met het vennencomplex bij het natuurmonument genomen.

Uit praktische overwegingen is besloten de twee particuliere terreintjes met daarop een woning en een recreatiewoning, beide gelegen ten zuiden van het akkerperceel, buiten de begrenzing te houden.

Vervolgens loopt de grens langs de Plaggenweg tot aan camping Saxenheim.

4. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

4.1 Rijksbeleid

In de ruimtelijke visie op rijksniveau (Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra 1990, Structuurschema Groene Ruimte 1992) ligt het Mosterdveen in het gebied waar de groene koers wordt gevolgd. Ecologische kwaliteiten zijn hier richtinggevend voor de ruimtelijke ontwikkeling.

In het Natuurbeleidsplan (1991) wordt het Mosterdveen aangewezen als kerngebied binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Binnen de EHS is het beleid gericht op een duurzaam behoud, herstel en ontwikkeling van de belangrijkste ecosystemen. In een nadere uitwerking van het Natuurbeleidsplan, n.l. in het Meerjarenplan Natuur en Landschap 1992-1996 wordt het voornemen vermeld het Mosterdveen aan te wijzen als beschermd natuurmonument.

4.2 Provinciaal beleid

Op provinciaal niveau is in het Streekplan, d.d. 25-09-96, het Mosterdveen aangeduid als onderdeel van het Centraal Veluws Natuurgebied (C.V.N.) binnen de zone Landelijk Gebied A. In deze zone is de functie natuur de belangrijkste functie.

Ontwikkelingen van andere functies mogen de natuurdoelstelling niet frustreren. Bescherming, herstel en ontwikkeling van de natuur staan hier centraal.

In het CVN-gebied is het beleid gericht op behoud en ontwikkeling van de aanwezige waarden. Vooral de natuurdoeltypen schraallanden, vennen, heide en arm bos, en gradiënt- en voedselrijke bosgebieden zijn in beeld.

4.3 Gemeentelijk beleid

Het ruimtelijk beleid van de gemeente Nunspeet is verwoord in het Bestemmingsplan Buitengebied (12 december 1990 goedgekeurd door). Het beschermd natuurmonument heeft ten dele de bestemming verblijfsrecreatie en ten dele de bestemming bos c.q. natuur.

In de partiële herziening Bestemmingsplan Buitengebied, vastgesteld in de gemeente Nunspeet op 18-07-96 en goedgekeurd door Gelderland op 13-12-96, is vastgelegd dat:

- er een nieuwe ontsluitingsweg komt ten behoeve van het verkeer van en naar de campings;
- de bestaande weg wordt geamoveerd;
- het stuifduingebied aan de zuidwest zijde van het beschermd natuurmonument gelegen, de bestemming "Bos" zal houden ;
- twee lobben, thans nog in gebruik als campingterrein, de nieuwe bestemming "Bos met hoofddaccent natuur" krijgen;
- deze lobben uiterlijk 1 juni 1998 ontruimd dienen te zijn.

5. HUIDIG GEBRUIK

5.1 Natuur- en bosbeheer

Het tot nu toe gevoerde beheer door de gemeente Nunspeet heeft tot doel gehad duurzame instandhouding van het natuurterrein met ruimte voor alle successiestadia. Dit gold met name voor de vennen waar verlanding en hoogveenvorming vanuit het water was opgetreden. Voor het vennen- en heidegebied werd meer openheid nagestreefd.

Tot in het begin van de jaren tachtig is er een passief beheer gevoerd. Daarna zijn er meer ingrepen uitgevoerd. Een strook bos is gekapt, om zodoende meer open ruimte te creëren. Bovendien is in de zuidoosthoek een open veldje met een poeltje gemaakt. Vennen zijn uitgebaggerd, waardoor weer een hoeveelheid "open water" ontstond. Zo is in het voorjaar van 1997 het ven D uitgebaggerd en is het terrein er om heen schoon gemaakt van begroeiing en eveneens geplagd. Om de open terreinen meer met elkaar in verbinding te stellen, is in het voorjaar van 1993 een corridor tussen de vochtige heiden I en E/C gemaakt door een strook bos te verwijderen.

5.2 Recreatie

Grenzend aan en in de directe omgeving van het natuurmonument is op drie campings ruimte voor verblijfsrecreatie. Het gaat om de camping Mosterdveen, die als een enclave in het gebied ligt, en de campings Saxenheim en Achter-Saxenheim resp. aan de zuidoostkant en de oostkant grenzend aan het natuurmonument. Achter-Saxenheim is een nieuw te exploiteren camping en is pas gedeeltelijk in gebruik. De beide campings Mosterdveen en Saxenheim hebben, blijkens getallen vanaf 1987, te maken met een toename van het aantal overnachtingen. Op de camping Mosterdveen is ven B momenteel nog in gebruik als zwemmen, direct naast dit ven zijn binnen de begrenzing nog passantenplaatsen aanwezig. Het gebied tussen de heideterreinen H en I is momenteel nog in gebruik als camping. Bij de uitwerking van de wijziging van het bestemmingsplan (zie 4.3) zullen deze passantenplaatsen worden ontruimd.

5.3 Toegankelijkheid

Tot in ongeveer 1982 was het natuurgebied rondom de campings vrij te betreden. Omdat betreding een negatieve invloed bleek te hebben op de heideterreinen en de vennen zijn grote delen van het terrein afgerasterd. Momenteel is het terrein alleen nog over enkele wandelpaden te betreden.

5.4 Jacht en Wildbeheer

De jacht is in het gehele gebied verhuurd onder algemeen geldende voorwaarden. De vereniging Wildbeheer Veluwe coördineert het afschot van het grofwild in het gebied.

5.5 Beheer akkerpercelen

In de loop van 1997 zijn de twee percelen grasland langs de Plaggenweg omgevormd tot akkers. Hierop worden op een meer extensief gerichte wijze landbouwgewassen geteeld die voornamelijk tot doel hebben het aanwezige rood- en zwartwild van extra voedsel te voorzien. In 1997 zijn hierop maïs en haver geteeld. Deze twee percelen zijn overigens niet in de begrenzing van het beschermd natuurmonument begrepen.

Het perceel akkerland, horend bij de recreatiewoning Plaggenweg 122, werd de laatste jaren gebruikt als "zwemmen". In het najaar van 1997 is van dit perceel de toplaag verwijderd. Het zal nog worden ingezaaid met een gras/kruidenmengsel.

5.6 Overig gebruik

Onder de onverharde weg over de camping het Mosterdveen is een drukriolering aanwezig. Het zwemmen en de camping enclave tussen de heideterreinen H en I zijn door de Gemeente Nunspeet in erfpacht uitgegeven aan de firma Eikenhof. Op perceel sectie D 1203 is een transformatorhuisje van de NUON aanwezig.

6. GEWENST BEHEER EN GEBRUIK

Algemeen

Het gewenste beheer en gebruik van het Mosterdveen dient gericht te zijn op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon.

Essentieel is het ontwikkelen en instandhouden van een natuurlijke waterhuishouding, en een regulatie en zonerings van de recreatie. Periodiek moet ingegrepen worden om verbossing en vergrassing te voorkomen.

Voor zowel beheer als inrichting van het natuurmonument op de lange termijn geldt dat een prioriteitstelling ten aanzien van de aanwezige levensgemeenschappen gehanteerd wordt. Deze is gebaseerd op de (inter)nationale waarde en de kansrijkdom van de gemeenschappen. Deze prioriteitstelling omvat de volgende gemeenschappen en neemt af in de volgorde: hoogveen-voedselarme vennen-natte/vochtige heide-open zand-droge heide-bos.

6.1 Waterhuishouding

Het instandhouden en ontwikkelen van hoogveenvegetaties staat of valt met de situatie. Het uitgangspunt is dat het water zoveel mogelijk vastgehouden moet worden. Het weglekken van water voor het einde van het systeem moet worden voorkomen. Elke vorm van onnatuurlijke ontwatering is niet gewenst. Eutrofiëring en verontreiniging moeten worden tegengegaan.

Nader onderzoek naar de functie van de nu nog aanwezige duikers en greppels is gewenst. Op basis van de uitkomsten hiervan kan in een beheersplan een voorzichtige aanpassing van de waterhuishouding worden voorzien.

6.2 Hoogveenkernen en vennen

Het gewenste beheer in het natte deel van het Mosterdveen is gebaseerd op het natuurdoeltype "Hogere zandgrond: Vochtige heide en levend hoogveen". Het inwendige beheer bestaat hier uit nagenoeg nietsdoen. Het gaat om zeer kwetsbare vegetaties, die gemakkelijk verstoord kunnen worden. Betreding dient tot het uiterste te worden voorkomen. Omdat hoogveenvegetaties hoge, tamelijk stabiele peilen vereisen, dienen in of langs het veen greppels en sloten afgedamd te worden. Een andere maatregel is het verwijderen van bos langs de randen van de veencomplexen. Bos onttrekt meer water aan het milieu dan veen. Een bijkomend effect van de aanwezigheid van bomen is eutrofiëring en verzuring door stuifmeel- en bladval. Het natuurdoeltype "Vochtige heide en levend hoogveen" is een prioritair doeltype in het natuurmonument.

In vennen waar zich een ontwikkeling richting hoogveen voordoet dient het beheer ook zoveel mogelijk uit niets doen te bestaan. Anders is het wanneer een ven verdroogd of sterk geëutrofiëerd en daardoor verzuurd is. De dan aanwezige storingsvegetaties, zoals massaal voorkomende Pitrus, Riet of Pijpenstrootje moeten verwijderd worden tot op de minerale ondergrond.

6.3 Heide

Het nagestreefde natuurdoeltype is gelijk aan dat genoemd onder 6.2. Met de huidige atmosferische depositie leidt een beheer van niets doen in te behouden (drogere) heideterreinen tot vergrassing. Om dit te voorkomen is afvoer van organisch materiaal noodzakelijk.

Bij zeer natte heiden ligt dit iets anders. Zolang de omstandigheden zodanig vochtig zijn dat het dode materiaal niet afgebroken wordt, zal verrijking met stikstof hier niet direct leiden tot vergrassing. Veenmosrijke Dopheivegetaties komen vanwege hun waarde overigens niet in aanmerking voor ingrijpen.

Hoewel soorten als Moeraswolfsklauw, Kleine zonnedauw, Witte en Bruine snavelbies en Klokjesgentiaan profijt hebben van open situaties na bijvoorbeeld plaggen, wordt ten gunste van de ongestoordheid van de vegetatie-ontwikkeling, plaggen bij natte heiden in eerste instantie achterwege gelaten. Mocht na verloop van tijd blijken dat de omstandigheden niet nat genoeg zijn, dan kan alsnog worden besloten tot ingrijpen.

6.4 Zandige plekken

Het is gewenst om in het Mosterdveen open zandige plekken te maken en de aanwezige plekken te behouden. Hierdoor ontstaat afwisseling die vroeger ook aanwezig was. Dieren als hagedissen en vlinders hebben deze plekken nodig. Periodiek zullen hiervoor lokaal bomen worden gekapt, vergezeld van het plaatselijk verwijderen van strooisel (plaggen).

Hoewel betreding de dynamiek en daarmee de kans op verstuing verhoogt, zijn de na te streven vegetaties er tamelijk gevoelig voor. Behalve dat korstmossen ervan te lijden hebben, kan bodemverdichting door betreding juist vergrassing tot gevolg hebben.

6.5 Bos

Het na te streven natuurdoeltype is "Bosgemeenschappen van arme zandgrond" en daarin vooral het Berken-Zomereikenbos. Het is gewenst dat op korte termijn een ontwikkeling ingezet wordt naar een gemengd bos met een natuurlijke samenstelling en een gevarieerde structuur met een natuurlijke kruid- en struiklaag en dood hout. Zo'n ontwikkeling bevordert de verschillende bosplanten en bosdieren, zoals diverse wolfsklauwsoorten, Bosbes, Jeneverbes, Boommarter, Das, Franjestaart en diverse bosvlinders. Het verwijderen van de exoten heeft de hoogste prioriteit. Houtoogst is ongewenst. Vervolgens kunnen de ingrepen tot een minimum worden beperkt.

6.6 Akkerpercelen

Het beheer van de akker, gelegen bij Plaggenweg 122, is erop gericht om enkele natuurdoelen te realiseren, namelijk ven met open water, vochtige heide overgaand in schraalland met heide en kruiden.

6.7 Fauna

Door de aanwezige variatie in droog en nat, bos, heide en ven en open gedeelten en gesloten bos is het dierenleven zeer gevarieerd. Het beheer moet gericht zijn op het handhaven van deze variatie.

Daarnaast is het noodzakelijk om onderzoek uit te voeren naar de mogelijkheden om het voortbestaan van bedreigde diersoorten te bevorderen.

6.8 Recreatie

Het is gewenst de zonering met betrekking tot het recreatief medegebruik af te stemmen op de aanwezige natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon. De nu aanwezige padenstructuur dient hiervoor te worden gehandhaafd en waar nodig te worden uitgebreid.

Schadelijke vormen van recreatie benadelen de natuurwaarden van het natuurmonument. In principe zullen geen nieuwe schadelijke vormen van recreatie in het natuurmonument worden toegelaten.

Recreatie blijft een belangrijke functie vervullen rond het aan te wijzen gebied. Het streven is erop gericht om de invloed ervan op het vennencomplex tot een minimum te reduceren. Een goede zonering is uiterst belangrijk, waarbij bepaalde delen van het complex volledig afgesloten worden of blijven.

In het voorgaande is uitgegaan van het feit dat de volledige verplaatsing van camping Mosterdveen (voorlopig) niet tot de mogelijkheden behoort. Daarom heeft het opnemen van de zich in westelijke richting uitstreckende camping als een enclave in het natuurgebied veruit de voorkeur. De grenzen van deze enclave worden zo recht mogelijk gehouden door die delen van de camping, die vooral tussen de vennen liggen, bij het natuurgebied te trekken. Daardoor is de grens, die vroeger nogal slingerde, veel rechter getrokken en zijn de kwetsbare delen van het gebied binnen de begrenzing van het beschermd natuurmonument gekomen. Dit leidt tot een kortere en dus gunstiger grens voor het gebied, waardoor versturende effecten minimaal worden gehouden. Zolang dit niet gerealiseerd is, moet met name rondom

ven A gestreefd worden naar een afdoende buffering tussen camping en natuurgebied. Hoewel in de huidige situatie de direct aan het ven grenzende standplaatsen een belemmering vormen voor een vrije doorloop naar het terrein en zodoende een soort kunstmatige afgrenzing ervan vormen, is het te verkiezen ook hier op termijn een bufferstrook te realiseren. Dit zou vorm gegeven kunnen worden door middel van een "uitstersysteem", waarbij vrijgekomen standplaatsen niet weer opnieuw verhuurd worden, of naar elders verplaatst worden.

Aangezien geen verblijfsrecreatie binnen de grenzen van het natuurmonument mogelijk is, dienen de zuidelijke campinglobben omgevormd te worden naar natuurterrein door het plaatselijk kappen van bomen. Het zwemmen zal, om de kansen voor ontwikkeling van vegetaties van oligotrofe tot mesotrofe vennen te vergroten niet meer voor recreatieve activiteiten worden gebruikt. De overige delen van de camping moeten waar nodig een goede afrastering krijgen. Een duidelijke zonering is vereist. Omdat het om een relatief klein gebied gaat met zeer kwetsbare vegetatie, kan die zonering niet altijd via een geleidelijke afname van gebruiksintensiteit worden gerealiseerd. De recreatie moet in eerste instantie gestuurd worden door een beperkt aantal gemarkeerde wandelpaden. Plaatselijk zijn deze paden omgeven door "natuurlijke" bufferzones, die een te grote recreatiedruk op verder gelegen terreinen moeten voorkomen. Op andere plaatsen echter is aan een minder "natuurlijke" regulatie door rasters niet te ontkomen.

6.9 Jacht

Algemeen uitgangspunt van het rijksbeleid voor de jacht in beschermde natuurmonumenten, is dat geen jacht plaatsvindt op trekkende wildsoorten. De jacht op standwildsoorten vindt in beginsel slechts plaats indien de navolgende belangen binnen en buiten het natuurgebied daartoe nopen:

- de voorkoming van belangrijke schade aan vee, gewassen en bossen;
- de bescherming van natuurwaarden;
- de bescherming van de volksgezondheid en de openbare veiligheid.

Tot standwildsoorten worden hier onder meer gerekend: Edelhert, Ree, Wild zwijn, Haas, Konijn, Vos, Wilde eend, Houtduif, Zwarte kraai, Ekster, Kauw, Vlaamse gaai en Verwilderde kat.

Uitgangspunt dient steeds te zijn dat de functie van het terrein door de bejaging niet wordt aangetast. De navolgende criteria zijn de aanknopingspunten voor de beoordeling van de noodzaak van bejaging:

- buiten het beschermd natuurmonument dienen redelijke bejagings- en verjagingsinspanningen te worden geleverd om de in het geding zijnde belangen te beschermen;
- gebleken moet zijn dat de betrokken belangen onvoldoende kunnen worden beschermd indien uitsluitend verjaging en bejaging plaatsvinden buiten het natuurgebied;
- bejaging en verjaging in het beschermd natuurmonument moeten een wezenlijke bijdrage leveren aan de bescherming van het belang.

Om het bovenstaande beleid mogelijk te maken moeten bij de eerstvolgende verlenging van het wildbeheersplan van de plaatselijke Wildbeheereenheid (WBE) deze uitgangspunten worden opgenomen. Vermeld moet worden dat op de Veluwe de jacht op grof wild, te weten Edelhert en Wild Zwijn, gebonden is aan afschotvergunningen die door de provincie worden verleend.

6.10 Beheersvisie

In de beheersvisie voor het beschermd natuurmonument Mosterdveen (Altenburg en Wymenga 1995) is de laatste stand weergegeven rond het onderzoek van het gebied Mosterdveen. De doelstelling op de lange termijn wordt daarin aangegeven en het beheer in de komende 10 jaar.

6.11 Onderzoek

Onderzoek is gewenst op een aantal punten:

- *Planologie*. Onderzocht moet worden in hoeverre het mogelijk is om het campingdeel, dat nog steeds tussen het noordelijk en het zuidelijk deel van het natuurmonument ligt, de functie natuur te geven en een geïntegreerd onderdeel van het natuurmonument te laten vormen.
- *Hydrologie*. Het is gewenst nader onderzoek uit te voeren op het gebied van de oppervlaktewaterstroom en de ondiepe grondwaterstroom ten einde te bepalen hoe het water minder snel naar de inrijpunten kan worden gevoerd.
- Controle van het *hoofdriool* teneinde mogelijke verontreinigingen op te sporen.
- *Monitoring* van de *flora* op een aantal nader te bepalen plantensoorten en van de *fauna*, vooral op het gebied van hagedissen, reptielen en insecten. Hierbij hoort ook een onderzoek naar de herstelmogelijkheden voor de Heikikker.
- *Bodemopbouw*. Onderzocht moet worden tot hoever de afsluitende leemlaag onder de vennen en het aanliggende gebied zich uitstrekt.

7. RECHTSGEVOLGEN

De toepassing van de wet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag in het natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de hierna genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en waar mogelijk op ontwikkeling van de natuurwaarden in het gebied.

7.1 Rechtsgevolgen ex artikel 12

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend, een vergunning worden aangevraagd.

De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing voor handelingen daarbuiten indien deze schadelijk zijn voor de in het natuurmonument aanwezige waarden. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijk kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidig gebruik en beheer van het aangrenzend gebied.

Een vergunning dient te worden aangevraagd bij het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland.

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de betrokken medewerkers van de provincie Gelderland te raadplegen. Deze zullen uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen (Zie voor het adres de paragraaf "Inlichtingen").

Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, die gelet op de te verwachten schadelijk effecten aan een vergunning gebonden zullen zijn. Dit is een niet-limitatieve opsomming.

1. Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
2. verrichten van handelingen die wijziging van de kwantiteit van het grond- of oppervlaktewater beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, beken, plassen en vennen;
3. aanbrengen van wijzigingen in de opbouw van het profiel van watergangen, beken, plassen en vennen;
4. aanbrengen of aanleggen van oeverbeschoeiingen en betuiningen;
5. verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge (kunnen) hebben zoals:
 - bodem verlagen, ophogen, egaliseren, graven, ploegen woelen, vervenen en frezen;
 - het vergraven van taluds van watergangen, beken, plassen of vennen;
 - het scheuren, frezen en diepploegen van grasland;
 - het ontginnen van moerassige laagten, bos, heide en ruigten;
 - het verrichten van bodemverbeteringswerkzaamheden;
6. opslaan, storten, bergen, deponeren, lozen, verbranden en achterlaten van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, afvalstoffen, (vloei)stoffen, hulpstoffen, specie, bagger, materialen en producten;
7. gebruiken van meststoffen en (chemische) bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen;
8. het lozen van water op watergangen, beken, plassen en vennen;
9. verwijderen van strooisel-, mos of humuslaag en het verbranden of afplaggen van delen van de vegetatie;
10. maaien van riet, gras en ruigte;
11. planten, rooien, snoeien, of anderszins beschadigen van bomen en andere houtige gewassen;
12. leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur;
13. aanleggen van verharding, zoals het aanleggen of verharden van wegen, paden, opslagterreinen, banen en parkeergelegenheden;
14. plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken onderkomens zoals voer- en vaartuigen, (toer)caravans, kampeerauto's en woonboten;
15. berijden of stallen van (motor)voertuigen en (brom)fietsen buiten de bestaande wegen, anders dan voor het noodzakelijk beheer en onderhoud van het natuurmonument;
16. beoefenen van buitensporten zoals:
 - crossen met motorvoertuigen en (brom)fietsen;
 - modelbouwspport, zoals modelvliegtuig- een modelautosport;
 - ruitersport anders dan op de bestaande wegen;
17. aanbrengen en inrichten van voorzieningen en faciliteiten ten behoeve van de recreatie, zoals:
 - kampeer- en caravanterreinen;
 - het leggen van de voor deze terreinen benodigde kabels en leidingen;
 - lig- en speelweiden;
 - picknickplaatsen;
 - oefenterreinen voor de hondensport;
18. uitoefenen van de jacht anders dan op basis van lopende jachthuurcontracten. Na afloop van deze contracten is voor de bejaging van standwild ruimte voor zover de bescherming van de in paragraaf 6.9 vermelde belangen daartoe nopen;
19. het uitzetten van dieren;
20. het (bij)voeren van standwild;
21. betreding met niet-aangelijnde honden.

Een vergunning is niet nodig voor handelingen die voortvloeien uit een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet. Zie ook de volgende paragraaf.

7.2 Rechtsgevolgen ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland, in overeenstemming met de beheerder en de gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen. Dit plan heeft tot doel het behoud of het herstel van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke waarden van het gebied. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor de in het beheersplan beschreven handelingen geen vergunning vereist.

Aan de betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten of lasten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen. Het maken van (een) beheersplan(nen) zal worden bevorderd.

7.3 Rechtsgevolgen ex artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren. Ook is het verboden om dieren te verontrusten, te vangen, te doden of dit te pogen. Verder mag op geen enkele wijze schade, in welke vorm dan ook, aan de natuur worden toegebracht. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument, zoals recreanten en geldt niet voor de eigenaren, gebruikers en hun huisgenoten, onverminderd het bepaalde in de artikelen 12 en 14.

Voorzover men handelingen verricht die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst die men (met de eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument (b.v. verhuring van de jacht) geldt dit verbod niet (artikel 16, tweede lid), onverminderd het bepaalde bij artikel 12 en 14 derde lid.

Gedeputeerde Staten van Gelderland kunnen van dit verbod ontheffing verlenen (artikel 16, tweede lid).

7.4 Relatie met andere instrumenten

Naast de Natuurbeschermingswet is een aantal andere wetten, verordeningen en regelingen van toepassing op het gebied, bijvoorbeeld de bestemmingsplannen en de Algemene Plaatselijke Verordening. Ten opzichte van andere wettelijke regelingen geldt het principe van meersporigheid. Daarbij is het regime van de Natuurbeschermingswet imperatief, dat wil zeggen dat voor alle activiteiten die schadelijk (kunnen) zijn voor natuurwaarden of die ontsierend zijn, het vergunning- of ontheffingvereiste geldt, ongeacht of de desbetreffende activiteit al in andere kaders is getoetst.

8 . INLICHTINGEN

De afdeling Natuur van de directie Oost van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is bereid alle gewenste adviezen en inlichtingen te geven in het kader van deze aanwijzing. Het adres is: Postbus 554, 7400 AN Deventer, Tel 0570-668822, fax 0570-668866. Het bezoekadres is Smedenstraat 284 te Deventer. Medewerkers van de provincie Gelderland zijn bereid alle informatie te geven over de uitvoering van de Natuurbeschermingswet. Dit omvat onder meer: het opstellen van beheersvisies en -plannen, het aanvragen van vergunningen en ontheffingen en de procedure rond bezwaren en beroepen. Het adres is Postbus 9090, 6800 GX te Arnhem, tel 026-3599111.